

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему: Облік і аналіз дебіторської заборгованості
на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»**

**Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0711-оа-з
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»**

А.А. Єсян

Керівник: к.е.н., доцент Гринь В.П.

Рецензент: к.е.н., доцент Варламова І.С.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____ Н.М. Проскуріна
« ____ » _____ 2022 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Єсян Ані Араїківні

1. Тема роботи: Облік і аналіз дебіторської заборгованості на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»
керівник роботи Гринь Вікторія Петрівна, к.е.н., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 09.06.2022 р., № 641-с.
2. Строк подання студентом роботи: 01 грудня 2022 року
3. Вихідні дані до роботи: Закон України про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, облікові дані та звітність ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО».
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з дебіторами; вивчити особливості обліку дебіторської заборгованості на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»; розробити напрямки удосконалення обліку та аналізу дебіторської заборгованості на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»; проаналізувати стан дебіторської заборгованості на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО».
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 19 рис., 20 табл. і 4 формули

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Гринь В.П.	12.08.2022	12.08.2022
2	к.е.н., доцент Гринь В.П.	22.09.2022	22.09.2022
3	к.е.н., доцент Гринь В.П.	06.10.2022	06.10.2022

7. Дата видачі завдання: 15 червня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2022	виконано
2.	Написання вступу	липень 2022	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2022	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2022	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2022	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2022	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2022	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2022	виконано

Студент _____
(підпис)А.А. ЄсаянКерівник роботи _____
(підпис)В.П. Гринь**Нормоконтроль пройдено**

Нормоконтролер _____

В.В. Сьомченко

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ВСТУП.....11

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ
ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Економічний зміст розрахункових операцій та дебіторської
заборгованості.....16

1.2 Особливості організації обліку дебіторської заборгованості
підприємств.....31

1.3 Нормативно-правове та документарне забезпечення обліку
дебіторської заборгованості.....42

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ОБЛІКОВІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ
ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВ НА
ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....47

2.2 Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві.....55

2.3 Удосконалення обліку дебіторської заборгованості на підприємстві...66

РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ
НА ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»

3.1 Оцінка платоспроможності покупців.....85

3.2 Аналіз показників оборотності дебіторської заборгованості.....97

3.3 Напрямки підвищення ефективності управління дебіторської
заборгованості на підприємстві.....100

ВИСНОВКИ.....107

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....115

ДОДАТОК А Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1) за 2019 рік....	121
ДОДАТОК Б Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1) за 2020 рік.....	123
ДОДАТОК В Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1) за 2021 рік	125

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 126 с., 3 розділи, 9 рисунків, 31 табл., 6 додатків, 76 джерел.

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, АНАЛІЗ, ОБЛІК, УПРАВЛІННЯ, ДЕБІТОРИ, ГРОШОВІ КОШТИ, ПОКУПЦІ, ПОТОЧНА ТА ДОВГОСТРОКОВА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, РЕЗЕРВ СУМНІВНИХ БОРГІВ, ОБОРОТНІСТЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗАВАНТАЖЕННЯ

Об'єкт дослідження – процес обліку та аналізу дебіторської заборгованості на підприємстві.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку і контролю операцій з дебіторською заборгованістю, аналізу та ефективності управління дебіторської заборгованості на прикладі діяльності ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕІНД АГРО».

Методи дослідження – системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів. Під час виконання дослідження використано загальнонаукові методи аналізу: методи індукції та дедукції, термінологічного аналізу, теоретичного узагальнення і порівняння; методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод.

Наукова новизна дослідження полягає в:

- теоретико-методологічному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з організацією обліку та аналізу дебіторської заборгованості на підприємстві, задля підвищення ефективності діяльності підприємства;

- удосконаленні та розширенні інформації щодо облікового відображення сум дебіторської заборгованості у фінансовій звітності, розробці шляхів зменшення дебіторської заборгованості та покращення облікових

процесів та аналізу дебіторської заборгованості підприємства.

Основні результати проведеного дослідження, яким характерна наукова новизна, полягають у наступному:

Удосконалено:

– відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності через введення додаткових звітних таблиць, які характеризують строковість дебіторської заборгованості та відслідковувати заборгованість з фінансового лізингу, що дозволить слідкувати за додатковими доходами підприємства;

– підходи до зменшення обсягів дебіторської заборгованості авіакомпаній за рахунок аналізу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу;

Дістало подальший розвиток:

– удосконалення методів обліку та контролю дебіторської заборгованості підприємства, розгляд нового методу нарахування резерву сумнівних боргів (експертна оцінка). теоретичні основи поняття дебіторської заборгованості, як синтезованої (узагальненої) економічної категорії;

– класифікацію дебіторської заборгованості через доповнення класифікаційних ознак та структурних складових, що дозволило враховувати їх специфіку при розробці моделі управлінського обліку та прийняття відповідних рішень;

– організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості на підприємстві, що сприяє посиленню контролю за своєчасним здійсненням розрахунків з покупцями та попередженням виникнення безнадійних боргів;

– процес управління дебіторською заборгованістю, який надасть можливість вибору її оптимального розміру підприємства, що дозволить максимально уникати прострочення термінів її погашення, оптимізувати контингент покупців та замовників, ураховуючи їх платоспроможність, а це у свою чергу вплине на зменшення обсягів сумнівних боргів, безнадійної заборгованості.

SUMMARY

Qualifying work contains 126 pp., 3 sections, 9 fig., 31 tab., 6 annex, 76 references.

RECEIVABLES, ANALYSIS, ACCOUNTING, MANAGEMENT, RECEIVERS, CASH, BUYERS, CURRENT AND LONG-TERM DEBT, RECEIVABLE DEBT, RESERVES OF SUSPENSIVE DEBT, RECEIVABILITY OF DEBT, RATES

The object of the study is the process of accounting and analysis of receivables at a wholesale trade enterprise.

The purpose of the qualification work is to substantiate the theoretical provisions and develop practical recommendations for improving the accounting and control of operations with receivables, analysis and efficiency of receivables management based on the example of the activity of GOLDEN LAND AGRO LLC.

Research methods are a systematic approach to the study of economic phenomena and processes.

During the research, general scientific methods of analysis were used: methods of induction and deduction, terminological analysis, theoretical generalization and comparison; methods of causal connection and abstract logical method.

The scientific novelty of the study consists in:

- theoretical and methodological substantiation and solution of a complex of issues related to the organization of accounting and analysis of receivables at the enterprise, in order to increase the efficiency of the enterprise;
- improvement and expansion of information on the accounting display of receivables in financial statements, development of ways to reduce receivables and improvement of accounting processes and analysis of receivables of the enterprise.

The main results of the conducted research, which are characterized by scientific novelty, are as follows:

Improved:

- display of receivables in financial statements through the introduction of additional reporting tables, which characterize the term of receivables and track debts from financial leasing, which will allow to monitor additional income of the enterprise;

- approaches to reducing the amount of receivables of airlines due to the analysis of external and internal influencing factors;

Got further development:

- improvement of accounting methods and control of the company's receivables, consideration of a new method of accrual of the reserve for doubtful debts (expert assessment). theoretical foundations of the concept of receivables as a synthesized (generalized) economic category;

- classification of receivables through the addition of classification features and structural components, which made it possible to take into account their specificity when developing a management accounting model and making relevant decisions;

- organizational and methodical provisions of accounts receivable accounting at the enterprise, which contributes to the strengthening of control over the timely execution of settlements with buyers and the prevention of the occurrence of bad debts;

- the process of managing receivables, which will provide the opportunity to choose the optimal size of the enterprise, which will allow to avoid overdue repayment terms as much as possible, to optimize the contingent of buyers and customers, taking into account their solvency, and this, in turn, will affect the reduction of the amount of doubtful debts, bad debts.

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

П(С)БО – Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку

ПКУ – Податковий кодекс України

ДЗ – дебіторська заборгованість

КЗ – кредиторська заборгованість

відн.% – відносний відсоток

пит. в. – питома вага

тис.грн. – тисяч гривень

затв. – затверджено

ф. №1 – форма номер 1

ф. №2 – форма номер 2

% – відсотки

грн. – гривень;

Дт – дебет;

ЄДРПОУ – Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України;

ЄСВ – єдиний соціальний внесок;

ЗУ – Закон України;

КВЕД – класифікація видів економічної діяльності;

Кт – кредит;

ПДВ – податок на додану вартість;

ПДФО – податок на доходи фізичних та юридичних осіб;

ПЗ – податкові зобов'язання;

ПК – податковий кредит;

рах. – рахунок;

с. – село;

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю;

ВСТУП

Динамічний розвиток сільськогосподарських підприємств передбачає розширення ринків збуту та обсягів продажу, що зумовлює виникнення дебіторської заборгованості на рахунках підприємства у системі безготівкових розрахунків.

Отже, актуальною проблемою для досліджень залишається облік та аналіз розрахунків з покупцями та замовниками, оскільки реалізуючи продукцію партнерам, підприємство отримує дохід – найважливіший показник своєї фінансової діяльності. Саме на нього і спрямована все виробництво. Всі підприємства прагнуть до того, щоб випущена ними продукція була реалізована повністю, за високою ціною і в найоптимальніші терміни.

Головною метою діяльності підприємства є максимізація прибутку, яка, зокрема, залежить і від вибору надійних партнерів, а також від правильного обліку та аналізу розрахунків з ними.

Важливою та ваговою темою для організації бухгалтерського обліку в будь-якій організації є: вивчення розрахунків з постачальниками щодо постачання товарів; форм і процедур розрахунків їх документального оформлення; організації оперативного і бухгалтерського обліку; контроль за станом розрахунків з постачальниками щодо постачання товарів у виробництві в досліджуваній організації.

Наявна дебіторська заборгованість на звітну дату знаходить своє відображення як у звітності, так і має вагомий вплив на діяльність підприємства [1].

Цей вплив дебіторської заборгованості на діяльність суб'єкта господарювання очевидний. Так, якщо будь-яке підприємство матиме значний обсяг заборгованості це буде впливати на процес виробництва або збуту.

Якщо наше підприємство має величезну дебіторську заборгованість це означатиме що у підприємства є кошти але вони тимчасово не доступні тобто

ми не можемо розраховувати на прибутки, тому що кошти не працюють. Таким чином бухгалтери будь-якого підприємства повинні уважно відноситися до обсягів дебіторської заборгованості і не допускати її не погашення [2].

Для цього необхідно стежити за строками погашення заборгованості, яка виникла внаслідок діяльності підприємства. Також важливим є правильне відображення дебіторської заборгованості у звітності. Виокремлення цих даних може призвести до неправдивого визначення фінансового стану підприємства.

Питання обліку і аналізу розрахунків, зобов'язань та заборгованості розглядали у своїх працях як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема: Ф. Ф. Бутинець, О. М. Головащенко, М. Ю. Медведєв, М. С. Пушкар, Ю. Д. Чацкіс, В. О. Шевчук, а також Зві Боді, Дж. Ван Хорн, Р. К. Мертон, Д. Стоун, та інші [3].

На сьогоднішній день існує вагомий перелік як нерозв'язаних, так і дискусійних та недостатньо розроблених питань стосовно теорії, методики, організації обліку та аналізу дебіторської заборгованості, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку і контролю операцій з дебіторською заборгованістю, аналізу та ефективності управління дебіторської заборгованості на прикладі діяльності ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО».

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені і вирішувалися такі завдання:

- розкрити економічну сутність розрахункових операцій та дебіторської заборгованості;
- дослідити порядок визнання, оцінки та відображення в обліку дебіторської заборгованості на підприємстві;
- проаналізувати стан розрахунків з дебіторами та надати фінансово-економічну характеристику ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»;
- проаналізувати стан первинного, аналітичного та синтетичного обліку

розрахунків з дебіторами на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»;

- провести аналіз ключових показників оборотності дебіторської заборгованості;

- розробити напрями підвищення ефективності управління та обліку дебіторської заборгованості на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО».

Об'єктом дослідження є процес відображення в обліку дебіторської заборгованості та її аналіз на прикладі діяльності ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних засад обліково-аналітичного забезпечення дебіторської заборгованості.

У процесі фінансово-господарської діяльності у компанії безперервно виникає необхідність у проведенні розрахунків зі своїми контрагентами, бюджетом, податковими органами.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи виступає сукупність теоретичних та практичних аспектів обліку дебіторської заборгованості підприємства.

Методологічною основою роботи є системний підхід до розкриття особливостей процесу обліку та аналізу фінансових результатів підприємства.

У процесі дослідження застосовувалися такі методи дослідження: структурно-логічний аналіз (при побудові логіки та структури кваліфікаційної роботи); абстрагування (при з'ясуванні суті різних понять і категорій); метод економічного аналізу (при оцінці динаміки та структури дебіторської заборгованості); метод групувань (при дослідженні питання класифікації дебіторської заборгованості підприємства); узагальнення (при формуванні висновків та пропозицій); графічний (для наочного та схематичного відображення теоретичних і практичних результатів дослідження); абстрактно-логічний метод – для виявлення недоліків ведення бухгалтерського обліку та аналізу дебіторської заборгованості; методи економічного аналізу – під час проведення факторного аналізу дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві; різноманітні прийоми статистичних методів, зокрема порівняння

– при зіставленні фактичних даних за відповідні періоди; методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції [4].

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчо-нормативні акти України, навчально-методичні, наукові джерела (зокрема, періодична та монографічна література), а також бухгалтерська, фінансова та інша звітність, що відображає господарську діяльність ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО».

Наукова новизна дослідження полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з організацією обліку та аналізу дебіторської заборгованості на підприємстві, задля підвищення ефективності діяльності підприємства. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

- теоретичні основи поняття дебіторської заборгованості, як синтезованої (узагальненої) економічної категорії;
- класифікацію дебіторської заборгованості через доповнення класифікаційних ознак та структурних складових, що дозволило враховувати їх специфіку при розробці моделі управлінського обліку та прийняття відповідних рішень;
- організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості на підприємстві, що сприяє посиленню контролю за своєчасним здійсненням розрахунків з покупцями та попередженням виникнення безнадійних боргів;
- графік документообігу на підприємстві, що дозволить мінімізувати ризик допущення недоліків та помилок та окреслено чіткі вимоги щодо термінів та стандартів роботи з документами;
- процес управління дебіторською заборгованістю, який надасть можливість вибору її оптимального розміру підприємства, що дозволить максимально уникати прострочення термінів її погашення, оптимізувати контингент покупців та замовників, ураховуючи їх платоспроможність, а це у свою чергу вплине на зменшення обсягів сумнівних боргів, безнадійної заборгованості [5].

Використання на практиці розроблених у кваліфікаційній роботі пропозицій дозволить упорядкувати ведення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, уніфікувати методику контролю й економічного аналізу дебіторської заборгованості підприємства та у цілому сприятиме ефективному функціонуванню підприємства.

За результатами досліджень були опубліковані статті на тему:

– «Облік та аналіз в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства» в Збірнику III Міжнародна наукова конференція наукові тренди постіндустріального 21 жовтня 2022;

– «Нормативно-правове та документальне оформлення розрахунків з дебіторами на підприємстві» в Збірнику II Міжнародна науково-теоретична конференція Modernization of science and its influence on global processes 21 жовтня 2022 Берн, Швейцарія.

За результатами досліджень були опубліковані тези на тему:

– «Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю» в Збірнику XV Міжнародна науково-практична конференція «Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects» 14-16.08.2022 Берлін, Німеччина;

– «Управління дебіторською заборгованістю» в Збірнику VI Міжнародна науково-практична конференція «Modern research in world science» 4-6.09.2022 року Львів, Україна.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків і переліку посилань.

Основний зміст викладено на 126 сторінках друкованого тексту, всього сформовано 31 таблиць, 9 рисунків і 6 додатків, 76 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Економічний зміст розрахункових операцій та дебіторської заборгованості

Економічна природа та сутність розрахунків обумовлена характером товарно-грошових відносин і кругообігом коштів. Кругообіг коштів відбувається еластично лише до тих пір, поки його різні фази безперервно переходять одна в іншу. Кожен цикл обороту засобів закінчується реалізацією продукції і надходженням грошової виручки, яка відшкодовує кошти, вкладені в реалізовану продукцію, забезпечуючи тим самим джерела коштів для чергових витрат і інвестування [6].

Розрахунки є початковим і завершальним етапом кругообігу коштів. Отже, безперервне відновлення циклів обороту коштів організації забезпечується своєчасними розрахунками і платежами, як з постачальниками, так і з покупцями. Час кругообігу залежить від організації розрахункових операцій, що застосовуються форм і процедури розрахунків [7].

Важливим є і те, що кількісні і якісні характеристики багатьох оціночних показників діяльності організації обумовлюються станом розрахунків. Тому раціональна організація розрахунків, найбільш повно відповідає інтересам всіх учасників необхідна умова для забезпечення нормальної роботи [8].

Розрахунки здійснюються в двох формах: шляхом безготівкових перерахувань через систему банку або у вигляді платежів готівкою. Вони виникають у зв'язку з розривом у часі між подіями надання послуг (нарахування зобов'язань) і оплати за них [9]. Від правильної організації грошових розрахунків у цілому залежить оперативність їх здійснення, а відтак і

фінансовий стан суб'єктів господарювання.

Готівкові розрахунки – це розрахунки, в яких реально бере участь готівка. Зроблені вони можуть бути тільки в одній єдиній формі – шляхом передачі грошових банкнот однією особою іншій особі на виконання будь-якого цивільно-правового зобов'язання. Розрахунок готівкою між юридичними особами та індивідуальними підприємцями має певні особливості, зокрема, обмежуються встановленим максимальним розміром, касовим лімітом і та ін. Визначення терміну «готівковий обіг» наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Визначення терміну «готівковий обіг» вітчизняних та зарубіжних вчених економістів

№ з/п	Джерело	Тлумачення поняття «готівковий обіг»
1	Орлюк О. П.	Обіг законних платіжних засобів (банкнот та розмінної монети), які обслуговують потреби економіки країни [1, с. 423].
2	Хімченко Г.	Грошові розрахунки, що здійснюються шляхом записів по рахунках платників і одержувачів коштів, або шляхом заліку взаємних вимог, тобто без використання готівки [2, с. 15].
3	Югас Е.Ф., Попович М.С.	Частина грошового обороту, яка являє собою безперервний рух готівки та інших цінностей у сфері обігу і виконання нею функції засобу обігу та засобу платежу [3, с. 212].

Розрахунки між суб'єктами господарювання за товари, роботи, послуги виробляються в основному в безготівковому порядку через банки шляхом списання грошових коштів з рахунку платника і зарахування їх на рахунок одержувача [10].

Застосування безготівкових розрахунків дозволяє державі контролювати кругообіг грошових коштів. Крім того, безготівкові розрахунки сприяють прискоренню процесу реалізації товарів, розподілу і перерозподілу сукупного продукту і національного доходу, скорочення потреби в готівці, забезпечують накопичення в банках ресурсів для кредитування, прискорюють грошовий оборот [1].

Безготівкові розрахунки – це перерахування грошових коштів з рахунку підприємства-платника на рахунок підприємства-отримувача. Розрахунки за допомогою пластикових карток сприяють скороченню готівкового грошового обороту, слугують залученню коштів клієнтів в ресурсну базу банків, позитивно впливають на підвищення культури обслуговування [12].

В залежності від економічного змісту безготівкові розрахунки діляться на дві групи:

- по товарних операціях – близько 75%. До цієї групи належать розрахунки між організаціями за товарно-матеріальні цінності;

- за фінансовими зобов'язаннями – близько 25%. Відносяться платежі в бюджет, погашення банківських позичок, сплата відсотків за кредит.

Безготівкові розрахунки за товарними операціями в свою чергу поділяються на:

- іногородні – це розрахунки між постачальниками і покупцями, що обслуговуються кредитними установами, які знаходяться в різних населених пунктах;

- внутріміські – розрахунки між постачальниками і покупцями, що обслуговуються однієютою ж самою кредитною установою, а також в різних населених пунктах, але обслуговуються одним обчислювальним центром.

Через різницю у часі між моментами постачання та сплати за рахунками у підприємства виникає поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Розмір цієї заборгованості свідчить про те, що частка оборотних коштів підприємства є вилучена з оборотного капіталу і не бере участі в кругообігу господарських засобів.

Дебіторська заборгованість немов легені для підприємства, як будь-якому організму потрібен кисень, так і підприємству необхідні обігові кошти. Якщо на підприємстві має місце ситуація, коли дебітори не в змозі платити по своїх боргах з тих чи інших причин, то це перебиває кисень підприємству і призводить до виникнення фінансових труднощів.

Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій

заборгували підприємству певні суми грошей, їх еквівалентів або інших активів [13].

Методологію обліку, основні поняття та порядок розкриття інформації про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності визначає П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість».

Дебіторська заборгованість виникає у разі, якщо послугу (або товар) продано, а кошти не отримано.

Як правило, покупцем не надається будь-якого письмового підтвердження заборгованості за винятком підпису про приймання товару на товаросупровідному документі [14].

Економічна сутність дебіторську заборгованість є кошти, тимчасово абстрактні з обороту організації. Можна сказати, це гроші, які в організації є, але не в прямому розумінні у вигляді грошей, а у вигляді зобов'язань, майнових вимог до юридичних чи фізичних осіб, які є боржниками цієї організації.

Дебіторську заборгованість можна трактувати так:

1. Як частина продукції, проданої покупцям, але ще не сплаченої (тобто дебіторська заборгованість утворюється внаслідок розбіжності моменту відвантаження та оплати продукції, надання послуги, виконання роботи);
2. Як один з елементів оборотних активів, які фінансуються за рахунок власних або позикових коштів;
3. Як засіб погашення кредиторську заборгованість.

Враховуючи відсутність єдиного підходу до визначення сутності поняття «дебіторська заборгованість», доцільно навести її тлумачення в нормативних документах та працях провідних науковців (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Визначення терміну «дебіторська заборгованість» в наукових та нормативно-правових джерелах

№ з/п	Джерело	Тлумачення поняття «дебіторська заборгованість»
1	2	3
1	Бланк І. А.	Сума заборгованості на користь підприємства за наданий ним комерційний кредит, споживчий кредит, а також за попередню оплату продукції, що купується [4].
2	Сурніна К. С.	Майно (матеріальні ресурси), що не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена з кругообігу оборотних засобів [5, с. 356].
3	Черненко Л. В.	Права (вимоги), що належать продавцю (постачальнику) як кредитору на повернення боргів платниками та фінансовий ресурс, що тимчасово вилучений з кругообігу і підлягає поверненню в майбутньому [6, с. 17].
4	Федорченко О. Є.	Сума боргів юридичних і фізичних осіб підприємству в готівковій та безготівковій формах, яка виникає внаслідок господарських операцій, що відбулися в результаті минулих подій та підлягають погашенню у майбутньому [7, с.198].
5	Лігоненко Л. О.	Включені до майна підприємства його майнові вимоги до інших осіб, що є його боржниками в правовідносинах, які виникають за різних обставин [8, с. 20].
6	Орлова В. К.	Сума заборгованості юридичних або фізичних осіб, котрі в результаті минулих подій заборгували підприємству грошові кошти, їх еквіваленти або інші активи [9, с. 85].
7	Кияшко О. М.	Сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату, що виникла в результаті минулих подій, яку кредитор має право вимагати відшкодувати [10, с. 352].
8	П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	Сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [11].
9	П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»	Сума, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу [12].
10	М(С)БО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»	Це похідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку [13].

Отже, проаналізувавши думки вчених та законодавчу базу, ми вважаємо, що дебіторська заборгованість – це частина оборотного капіталу організації, яка складається не лише із суми заборгованостей дебіторів підприємству, а ще й вид розрахунків між продавцем і покупцем, між підприємством і працівником, державою. Також така заборгованість є специфічним видом кредитування, а

також показником виробництва підприємства. Тобто можна зробити припущення, що обсяги дебіторської заборгованості зростають разом зі зростанням обсягів реалізації продукції, товарів, послуг. Проте однозначно трактувати поняття дебіторської заборгованості неможливо, разом з тим робити висновки щодо обсягів, для цього необхідно детальніше проаналізувати діяльність підприємства та причини зростання заборгованості.

Зростання дебіторської заборгованості погіршує фінансове становище підприємства внаслідок того, що кошти перестають брати участь у господарському обороті, відповідно, не приносять ніякого доходу, що часто ставить підприємство у скрутне становище під час розрахунків з іншими підприємствами. І це, своєю чергою, тягне у себе різного роду непередбачені витрати (неустойки порушення договірних зобов'язань, пені, штрафи) [15].

До складу дебіторської заборгованості включають дві групи статей другого розділу активу балансу:

- дебіторська заборгованість, платежі за якою очікуються більш як за 12 місяців після звітної дати;
- дебіторська заборгованість, платежі за якою очікуються протягом 12 місяців після звітної дати.

У кожній з цих груп виділяються види дебіторів: покупці та замовники, векселі для отримання, заборгованість дочірніх та залежних товариств, заборгованість учасників із внесків до статутного капіталу, аванси видані, інші дебітори (заборгованість за податковими органами, працівників із позик та позик, підзвітних осіб), постачальників за недостачами, виявленими під час приймання, штрафи, пені, неустойки) [16].

Найчастіше заборгованість покупців і замовників є найбільшою і сягає 90% і більше дебіторську заборгованість.

У сучасних економічних умовах кожна організація обов'язково матиме дебіторську заборгованість. При цьому керівництво компанії має обов'язково стежити за масштабами заборгованості.

Адже очевидно, що надто великий обсяг дебіторської заборгованості

свідчить про те, що компанія неефективно вибирає контрагентів (вони часто виявляються неплатоспроможними), що також пов'язане з загрозами фінансових (касових) розривів для фірми. Тому коректний облік дебіторську заборгованість так само важливий, як пошук джерел зростання бізнесу.

Нестача уваги з боку фірми цьому питанню здатний привести компанію, наприклад, до парадоксальної ситуації: компанія успішно працює, має багато замовлень, але коштів у розпорядженні у фірми не вистачає навіть на виплату заробітної плати.

Пояснюється парадокс надто високої дебіторської заборгованості: обрані контрагенти не хочуть одразу оплачувати (а то й зовсім відмовляються оплачувати) виконану роботу.

Щоб уникнути подібної ситуації, важливо дотримуватися нескладних принципів управління та обліку дебіторської та кредиторської заборгованості:

- врахування дебіторської заборгованості на відповідних рахунках бухгалтерського обліку з необхідним ступенем деталізації;
- коректна та об'єктивна оцінка розмірів дебіторської заборгованості організації;
- відстеження стану дебіторську заборгованість, формування необхідних резервів;
- проведення своєчасного списання дебіторської заборгованості;
- належний документальний супровід обліку дебіторської заборгованості, а також операцій зі списання.

Організація обліку дебіторську заборгованість включає у собі обов'язковий контроль термінів позовної давності.

Загальновстановлений Законом термін, протягом якого можна подавати позов, дорівнює трьом рокам.

Варто враховувати, що в деяких випадках максимальні строки подання позовних вимог до суду можуть бути змінені на більший чи менший бік.

Аналітика ведеться у оборотній відомості, окремо по кожному клієнту:

1. Замовнику;

2. Покупцю;
3. Постачальнику;
4. Засновнику;
5. Підряднику.

Дебіторська заборгованість – нвід’ємна частина торговельної діяльності будь-якого підприємства.

Розглядаючи дебіторську заборгованість, не можна не помітити наявності широкого спектру її видів, що зумовлює необхідність окремого розгляду питання класифікації дебіторської заборгованості як об’єкта бухгалтерського обліку.

Оскільки нерозуміння теоретичних основ класифікації іноді призводить не тільки до некоректного застосування деяких термінів, понять, а й до помилок, тому, перш за все, необхідно розглянути поняття «класифікація» та основні засади, на яких ґрунтується цей процес [17].

Наукова класифікація є методом дослідження безлічі об’єктів шляхом їх поділу на класи (групи) за відповідними загальними ознаками і є способом пізнання сутності, змісту, ступеня подібності та відмінності об’єктів. Також класифікація є результатом упорядкованого розподілу об’єктів заданої множини.

При класифікації економічної інформації найширшого використання отримали ієрархічна та фасетна системи. Класифікацію дебіторської заборгованості доцільно здійснювати фасетами, які є гнучкими і зручними у використанні. Разом з тим, для деяких видів дебіторської заборгованості, а також для здійснення аналітичного обліку необхідно використовувати ієрархічну класифікацію, оскільки вона має велику інформаційну насиченість і дозволяє визначити подібні ознаки об’єктів на різних рівнях [2]. Класифікація дебіторську заборгованість за різними ознаками необхідна задля забезпечення подання тієї облікової інформації, необхідної користувачам фінансової звітності прийняття ефективних управлінських рішень.

Вважається обґрунтованим, трактувати класифікацію дебіторської

заборгованості як угруповання різних видів заборгованості за певною ознакою, залежно від мети задля досягнення якої вона здійснюється. Оскільки для ефективного управління дебіторської заборгованості необхідно знати її види, типи операцій та порядок їх відображення в обліку, дебіторська заборгованість як об'єкт бухгалтерського обліку викликає чималий інтерес з боку вітчизняних та зарубіжних вчених.

Від того, наскільки правильно здійснено поділ та класифікацію об'єктів обліку, а також обрано класифікаційні ознаки, може залежати і сам порядок обліку як групи, так і окремого об'єкта.

Для бухгалтерського обліку важлива прийнята сучасна концепція поділу активів на монетарні і немонетарні. При цьому, монетарна дебіторська заборгованість представлена фіксованою (визначеною) сумою грошей, а немонетарна – не виражена. Така класифікація має значення при оцінці дебіторської заборгованості, вираженої в іноземній валюті, передбачена обов'язково П(С)БО 21 відображення в обліку поділу статей на монетарні і немонетарні можна знайти в аналітичному обліку, в якому відображаються суттєві умови договорів і яким чином будуть погашені борги.

Класифікація дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги за попередні звітні періоди. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості [18].

Учений-економіст Бланк І.О. у господарській діяльності виокремлює такі види дебіторської заборгованості:

- за товари, роботи, послуги, строк оплати яких ще не настав;
- за товари, роботи, послуги неоплачені у визначений строк;
- по вексялям отриманим;
- по розрахункам з бюджетом;

- по розрахунках з персоналом;
- інші види дебіторської заборгованості [29].

На думку Сурніної К. С. класифікація розрахункових операцій із дебіторами дає змогу виділити кілька класифікаційних груп за різними напрямками: за типом контрагента – розрахунки з юридичними особами та розрахунки з фізичними особами; за походженням – із вітчизняними та іноземними дебіторами; за статусом дебітора.

Розрахунки з дебіторами аналізують окремо за типами господарських операцій (об'єктами) відносно яких вона виникла, разом з тим кожен вид класифікується у часовому вимірі. Зважаючи на це Ковальов В., досліджуючи проблеми класифікації розрахунків з дебіторами, пропонує розділити її на такі терміни: 0–30 днів, 31–60 днів, 61–90 днів, 91–120 днів, понад 120 днів [19].

Такої ж думки притримується й Бондаренко О., та зазначає, що стандартний термін від основної діяльності варіюється до двох місяців.

Частково цю думку поділяє Нашкерська Г., оскільки у 4-му та 5-му інтервалі проміжки часу дещо відмінні, а саме: 91–365 днів та понад 365 днів відповідно [19].

Ми вважаємо, що цей поділ є більш узагальненим, оскільки у цьому випадку він може охоплювати елементи як короткострокової (поточної) так і довгострокової заборгованості.

У праці Ф.Ф. Бутинця обґрунтовано процес переходу дебіторської заборгованості з одного стану в інший та визначено, що поточна дебіторська заборгованість за потенційністю погашення класифікується за трьома напрямками: нормальна, сумнівна, безнадійна (рис. 1.1) [20].

Рисунок 1.1 – Класифікація дебіторської заборгованості в залежності від строків її погашення

Розрахунки з дебіторами аналізують окремо за типами господарських операцій (об'єктами) відносно яких вона виникла, разом з тим кожен вид класифікується у часовому вимірі. Зважаючи на це Ковальов В., досліджуючи проблеми класифікації розрахунків з дебіторами, пропонує розділити її на такі

терміни: 0–30 днів, 31–60 днів, 61–90 днів, 91–120 днів, понад 120 днів [21].

Такої ж думки притримується й Бондаренко О., та зазначає, що стандартний термін від основної діяльності варіюється до двох місяців [18, 52].

Частково цю думку поділяє Нашкерська Г., оскільки у 4-му та 5-му інтервалі проміжки часу дещо відмінні, а саме: 91–365 днів та понад 365 днів відповідно [22].

Ми вважаємо, що цей поділ є більш узагальненим, оскільки у цьому випадку він може охоплювати елементи як короткострокової (поточної) так і довгострокової заборгованості.

У праці Ф.Ф. Бутинця обґрунтовано процес переходу дебіторської заборгованості з одного стану в інший та визначено, що поточна дебіторська заборгованість за потенційністю погашення класифікується за трьома напрямками: нормальна, сумнівна, безнадійна [23].

На нашу думку, під час проведення класифікації дебіторської заборгованості необхідно врахувати аспекти, які розкривають вид діяльності підприємства, що дозволяє отримати розширену інформацію про заборгованість, а також приділити більше уваги об'єктам за якими виникає ця заборгованість. Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість, як і інші активи підприємства, відображається в балансі тільки при дотриманні загальної вимоги, яка пред'являється до активів національними стандартами, а саме:

- може бути достовірно визначена грошова оцінка цієї дебіторської заборгованості;
- у майбутньому очікується одержання від неї економічної вигоди, тобто одержання грошових коштів, товарів, інших активів або зменшення зобов'язань.

Ми пропонуємо наступну класифікацію, яка наведена у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Класифікація дебіторської заборгованості

№ з/п	Класифікаційна ознака	Вид дебіторської заборгованості
1	2	3
1	За тривалістю	– довгострокова; – короткострокова
2	За характером діяльності організації	– за основною діяльністю; – за фінансовою діяльністю; – за інвестиційною діяльністю
3	За об'єктами, щодо яких виникли зобов'язання	– за товари; – за послуги; – за асортиментом продукції; – за нетоварними операціями
4	За контрагентами	– покупців і замовників; – дочірніх організацій; – працівників організації; – бюджету і позабюджетних фондів; – інших дебіторів
5	За ступенем ймовірності погашення	– нормальна; – сумнівна; – безнадійна
6	За причинами виникнення	– виправдана; – невинуватена
7	За забезпеченістю	– забезпечена; – незабезпечена
8	За діапазоном	– 0–30 днів; – 31–90 днів; – 91–183 днів; – 184–364 днів; – понад 365 днів

П(С)БО №10 «Дебіторська заборгованість» визначає методи оцінки дебіторської заборгованості на етапах зарахування її на баланс підприємства, при відображенні у фінансовій звітності на дату балансу і при списанні з балансу як безнадійної [24].

Спочатку дебіторська заборгованість приймається на баланс за історичною (фактичною) собівартістю [25]. Вона являє собою вартість придбаних дебітором активів (товарів, нематеріальних активів, виконаних робіт, наданих послуг, коштів, нарахованих до одержання відсотків та ін.).

П(С)БО №10 встановлює особливий порядок оцінки дебіторської заборгованості за продукцію, роботи, товари, послуги– вона зараховується на баланс (визнається в обліку) одночасно з визнанням доходу.

Таким чином, для визнання поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги необхідно, щоб виконувалися критерії визнання доходу (П(С)БО 15, п.8):

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
- є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічної вигоди підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Момент передачі ризиків й вигоди, пов'язаних з правом власності на продукцію, товари, роботи, послуги визначається на основі вивчення угоди поставки продукції (товару, послуг), яка укладена між підприємством та покупцем, та обставин операції [26].

Одночасно з визнанням дебіторської заборгованості відбувається її класифікація за певними критеріями:

- строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом;
- об'єкти щодо яких виникла дебіторська заборгованість;
- своєчасність погашення.

Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову та поточну. При цьому враховуються два критерії: строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом [27].

Поточна дебіторська заборгованість – виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу. Тобто для віднесення дебіторської заборгованості до поточної, достатньо наявності хоча б одного з двох наведених критеріїв.

Довгострокова дебіторська заборгованість – не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу, тобто для віднесення заборгованості до довгострокової, необхідна

одночасна наявність двох наведених критеріїв[28].

Критерієм класифікації заборгованості на поточну і довгострокову є операційний цикл [29]. Операційний цикл – це проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності і отриманням коштів від реалізації виготовленої з них продукції або товарів та послуг (НП(С)БО 1).

Крім того у Національному положенні (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» термін «операційна діяльність» визначається як основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.

Довгострокова дебіторська заборгованість виникає при здійсненні інвестиційної, фінансової діяльності, а також внаслідок надзвичайних подій.

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги щодо якої існує невпевненість її погашення боржником. Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності [30].

Класифікація дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за строками непогашення використовується при обчисленні резерву сумнівних боргів та розкривається у примітках до фінансової звітності.

Можна виділити ще два особливі види дебіторської заборгованості:

– відстрочені податкові активи – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах і виникає у випадку, коли обліковий прибуток менший за податковий прибуток. Відстрочені податкові активи відображаються у рядку 060 Балансу у складі довгострокової дебіторської заборгованості [25]. Методологічні засади відображення в обліку відстрочених податкових активів регламентуються П(С)БО 17 «Податок на прибуток».

– витрати майбутніх періодів – витрати, здійснені у звітному періоді, але які будуть визнані витратами у Звіті про фінансові результати у майбутніх звітних періодах згідно з принципом відповідності доходів та витрат. Такі

витрати тимчасово відображаються в окремому розділі Балансу.

До витрат майбутніх періодів відносяться витрати, пов'язані з підготовчими до виробництва роботами в сезонних галузях промисловості; з освоєнням нових виробництв та агрегатів; сплачені авансом орендні платежі; оплата страхового поліса.

Для накопичення інформації про дебіторську заборгованість та відображення операцій по ній у Плані рахунків передбачені рахунки класу 1 «Необоротні активи» та класу 3 «Кошти, розрахункові та інші активи». Ці рахунки об'єднуються у відповідні статті, які відображаються у Балансі за встановленою П(С)БО 2 формою.

Крім того, для обліку дебіторської заборгованості використовується позабалансовий рахунок 071 «Списана дебіторська заборгованість».

На цьому рахунку обліковується списана дебіторська заборгованість протягом не менше трьох років з дати списання для спостереження за можливістю її стягнення у разі зміни майнового становища боржника, остаточно списується з позабалансового рахунку 071 після вирішення питання щодо визнання винних осіб або у зв'язку із закінченням строку обліку такої заборгованості.

1.2 Особливості організації обліку дебіторської заборгованості підприємств

Накопичення великого обсягу дебіторської заборгованості суттєво знижує платоспроможність підприємства. Для проведення розрахунків за зобов'язаннями, які виникли у процесі діяльності, підприємству доводиться перетворювати високоліквідні активи на грошові кошти, у протилежному випадку йому загрожує розорення.

Зважаючи на вищесказане, організація обліку розрахунків із дебіторами

має стратегічне значення для суб'єктів господарювання, основні завдання, які постають перед процесом обліку дебіторської заборгованості наведені на рис. 1.2.

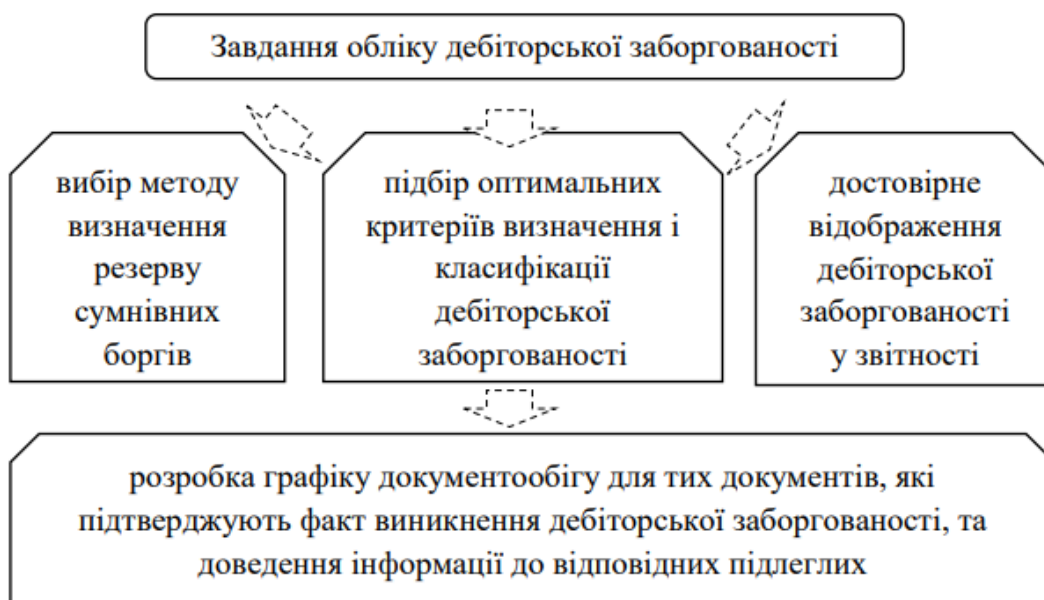

Рисунок 1.2 – Основні завдання обліку дебіторської заборгованості

На рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» ведеться узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем, а також узагальнюється інформація про розрахунки з учасниками промислово-фінансової групи, субрахунки представлені на рис. 1.4.

За дебетом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації, за кредитом – сума платежів, які надійшли на

рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків[31].

Сальдо рахунку відображає заборгованість покупців та замовників за одержані продукцію (роботи, послуги).

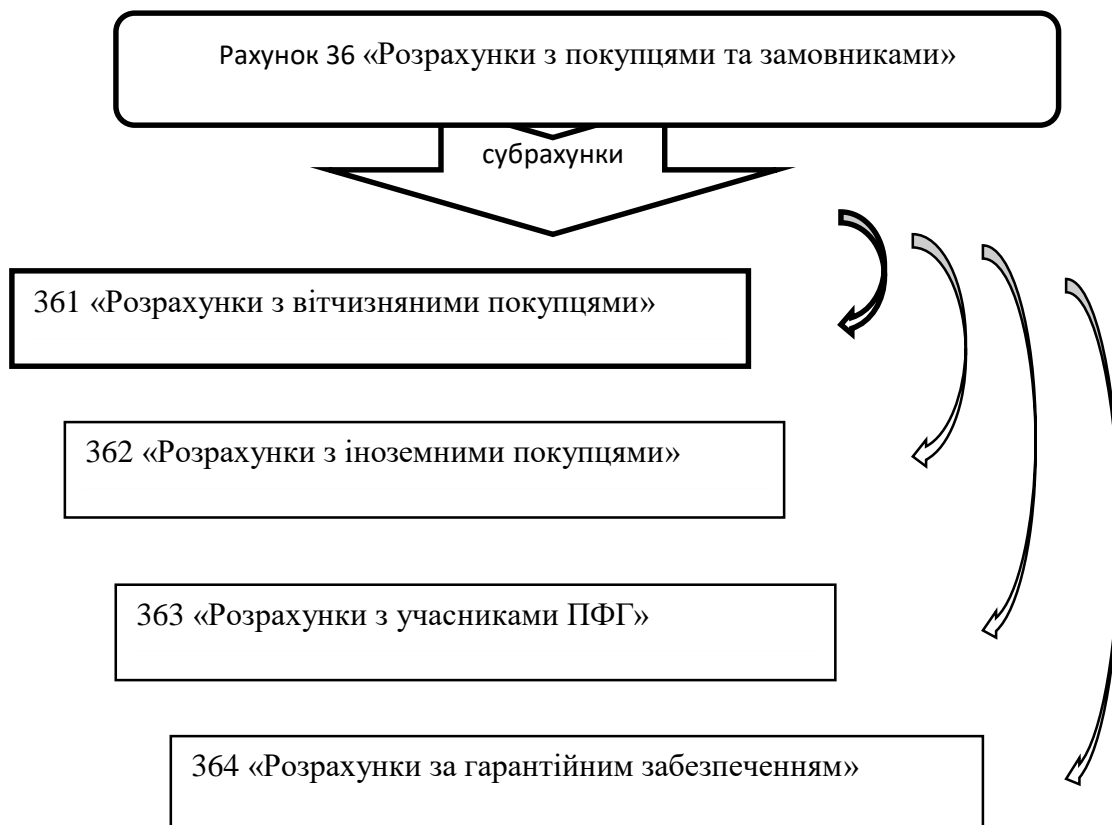

Рисунок 1.3– Субрахунки 36 рахунку«Розрахунки з покупцями та замовниками»

На субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» аналітичний облік ведеться в гривнях та валюті, обумовленій договором. На субрахунку 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ» ведеться облік розрахунків з учасниками ПФГ. Типову кореспонденцію бухгалтерських рахунків по обліку розрахунків з покупцями та замовниками наведено у табл.1.4.

На субрахунку 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням» відображаються розрахунки за гарантійним забезпеченням, пов'язаним зі здійсненням операцій з деривативами [32].

Таблиця 1.4 – Кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку розрахунків з покупцями та замовниками

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нараховано заборгованість вітчизняним покупцям за відвантажену їм готову продукцію, виконані роботи або надані послуги за цінами реалізації	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	70 «Доходи від реалізації»
2	Нараховано заборгованість закордонним покупцям за відвантажену їм готову продукцію, виконані роботи або надані послуги за цінами реалізації	361 «Розрахунки з іноземними покупцями»	70 «Доходи від реалізації»
3	Вібражено нарахування податкових зобов'язань з ПДВ	70 «Доходи від реалізації» 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	64 Розрахунки за страхуванням (ПДВ) 643 Податкові зобов'язання
4	Відображено надходження грошей від покупців та замовників за реалізовані товари, роботи та послуги	30 «Готівка» 31 «Рахунки в банках»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
4	Отримано від покупців векселі в рахунок оплати за реалізовані товари, роботи і послуги	182 «Довгострокові векселі одержані» 34 «Короткострокові векселі одержані»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
6	Отримано від покупця в рахунок оплати цінні папери (облігації, казначейські зобов'язання), придбані ним на фінансовому ринку	14 «Довгострокові фінансові інвестиції» 35 «Поточні фінансові інвестиції»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
7	Відображено проведення взаємозаліку між покупцем і продавцем	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
8	Погашено заборгованість покупця за реалізовані йому товари, роботи і послуги за рахунок раніше одержаного від нього авансу	681 «Розрахунки за авансами одержаними»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
9	Списана дебіторська заборгованість покупців, що визнана безнадійною	38 «Резерв сумнівних боргів»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
10	Нараховано негативну курсову різницю по дебіторській заборгованості	945 «Втрати від операційної курсової різниці»	362 «Розрахунки з іноземними покупцями»
11	Відображено позитивну курсову різницю по дебіторській заборгованості	362 «Розрахунки з іноземними покупцями»	714 «Дохід від операційної курсової різниці»

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками ведеться за кожним покупцем та замовником за кожним пред'явленим до сплати рахунком.

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками повинен забезпечити отримання даних про заборгованість, строк сплати за якою ще не настав, а також заборгованість, несплачену в строк [33].

Згідно П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Під таке трактування підлягає як заборгованість дебіторів, яка утримується підприємством до дати погашення, так і заборгованість дебіторів призначена для перепродажу.

Дебіторська заборгованість є основним елементом активів організації.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю впливає на результативність функціонування підприємства в цілому.

Однією з нагальних проблем на шляху до ефективного управління розрахунками стає неузгодженість теоретичних підходів до єдиного розуміння дебіторської заборгованості як економічної категорії для потреб обліку, аналізу, контролю та управління.

Для побудови ефективної системи управління дебіторською заборгованістю необхідно мати чітке уявлення про її величину, структуру та якість.

Ця інформація може бути сформована лише на основі даних обліково-аналітичної системи підприємства.

Таким чином, правильна організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві сприяє зростанню ефективності управління та підвищує результативність функціонування підприємства як господарсько-економічного комплексу.

Формування резерву сумнівних боргів обумовлено принципом обачності, за яким методи оцінки, які використовують у бухгалтерському обліку господарюючого суб'єкту, повинні запобігти заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Підприємство, яке відвантажує покупцям готову продукцію або товари, у реальному житті не завжди отримує від покупців повністю всі кошти (виручку) на рахунок або в касу.

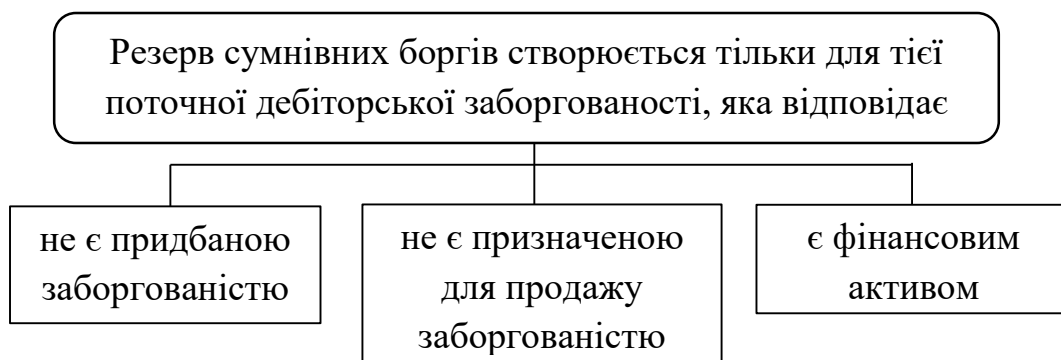

Рисунок 1.4 – Умови для створення резерву сумнівних боргів [34]

Певна частина виручки, на яку очікує продавець, може так ніколи і не надійти від покупців. Причому частину боргів, яка ніколи не буде оплачена, можна більш-менш точно розрахувати за допомогою методів, наведених у П(С)БО 10.

Відповідно у звітності суму дебіторської заборгованості можна (і потрібно) відобразити з урахуванням того, що певна її частина так і залишиться непогашеною.

Таким чином, підприємству слід на дату балансу обчислити і створити резерв сумнівних боргів для того, щоб мати можливість визначити і відобразити у звітності саме чисту реалізаційну вартість відповідної поточної дебіторської заборгованості (а не всю поточну дебіторську заборгованість) (рис. 1.5).

Під час визначення величини резерву сумнівних боргів підприємства, відповідно до п. 8 П(С)БО 10, можуть застосувати один із двох можливих методів його нарахування:

- метод застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості;
- метод застосування коефіцієнта сумнівності.

За методом абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву розраховується на основі аналізу сумнівності кожної окремої суми або у розрізі окремих дебіторів [35].

Такий метод доречний у таких випадках:

- якщо кількість дебіторів є відносно невеликою та щодо них можна отримати інформацію про ймовірність погашення заборгованості;
- якщо підприємство має у своєму складі спеціальні служби для управління дебіторською заборгованістю (відділ контролю заборгованості, служба економічної безпеки, відділ по роботі з покупцями тощо).

Позитивні та негативні моменти наведені у табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Позитивні та негативні сторони використання методу абсолютної суми сумнівної заборгованості

№ з/п	Позитивні сторони	Негативні сторони
1	– більш простий у застосуванні	– характеризується трудомісткістю
2	– за цим методом підприємство отримує найбільш точну чисту реалізаційну вартість дебіторської заборгованості	– потребує детального вивчення платоспроможності всіх дебіторів і виділення з їх списку тих, які не зможуть погасити своєчасно заборгованість
3	– можливість здійснювати аналіз по кожному дебітору, що зменшує ризик втрат від настання сумнівної дебіторської заборгованості	– використовується лише при незначній кількості дебіторів

Важливим фактом є те, що метод, обов'язковий для застосування підприємством, має бути зафіксований у наказі про облікову політику, також у наказі визначаються критерії сумнівності та інші параметри, за допомогою яких розраховується резерв.

Вибір одного із двох можливих методів при включенні його до облікової політики підприємства – самостійне управлінське рішення суб'єкта господарювання, але прийняття його має бути обґрунтованим.

Величина сумнівних боргів на кожен дату балансу, що буде визначена за обраним методом, становить залишок резерву сумнівних боргів на ту саму дату.

Інформацію про обраний метод розрахунку резерву та всі параметри розрахунку також потрібно наводити у примітках до фінзвітності згідно з п. 13.4 П(С)БО 10.

Метод застосування коефіцієнта сумнівності ґрунтується на тому, що величина резерву сумнівних боргів визначається як сума добутків поточної дебіторської заборгованості та коефіцієнта сумнівності відповідної групи. Водночас коефіцієнт сумнівності може бути розрахований у різні способи:

- за допомогою класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення;
- через визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості в сумі дебіторки на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років;
- через визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході.

Таким чином, після класифікації дебіторської заборгованості та на її підставі визначається величина сумнівних боргів на дату балансу. Це й буде залишок резерву сумнівних боргів на цю ж звітну дату.

Водночас в обов'язковому порядку має бути виконане золоте правило: залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не може перевищувати суму власне дебіторської заборгованості на ту ж дату, що цілком логічне та зрозуміле.

До того ж підкреслимо, що відповідно до п. 13.4 П(С)БО 10 метод визначення величини резерву сумнівних боргів, обраний і застосований підприємством під час складання фінансової звітності, у примітках до фінансової звітності має бути вказаний в обов'язковому порядку.

А сума нарахованого резерву сумнівних боргів згідно з п. 10 П(С)БО 10 – це інші операційні витрати підприємства (за класифікацією) [36].

Як зазначалося вище, коефіцієнт сумнівності можна розраховувати з допомогою різних способів.

Доцільно розглянути кожний з методів окремо.

1. Визначення коефіцієнта сумнівності з використанням середньої дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду.

Період використання даних обирається підприємством самостійно в межах року (за наявності інформації для більш точного розрахунку можна використовувати широкий проміжок часу, за відсутності – користуємося інформацією за декілька попередніх місяців).

До цього нас спонукає додаток 1 до П(С)БО 10.

В П(С)БО 10 запропоновано виділення 3 груп за строками непогашення дебіторської заборгованості, проте це не є установленою нормою.

Підприємство на свій розсуд може збільшити або зменшити кількість груп.

Збільшення призведе до більшої точності і конкретизації результатів, але й збільшить кількість необхідних розрахунків. Зменшення періодів призведе до оберненого ефекту.

При цьому деякі автори публікацій з досліджуваної тематики радять не подрібнювати кількість періодів, хоча розбивка на менші періоди дасть більш точні й інформативні дані.

Проте, оскільки у формі 5 використовується саме виділення 3 груп, найчастіше такий поділ і використовується [37].

1. Коли період погашення дебіторської заборгованості більше року, то краще використовувати спосіб розрахунку коефіцієнта сумнівності на основі класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення.

Коефіцієнт сумнівності розраховується як частка від ділення суми списаної дебіторської заборгованості за обраний період на суму дебіторської заборгованості на початок кожного року в обраному періоді.

Отримані показники за усі періоди додаються, а загальна сума ділиться на кількість періодів для визначення середнього показника.

3. Розрахунок коефіцієнта сумнівності у вигляді питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході.

Підприємство самостійно вибирає період для розрахунків в прикладі

З додатку до П(С)БО запропоновано використовувати 3 роки.

Для розрахунку можуть використовуватися лише дані звітності попередніх періодів, що спрощує пошук інформації для розрахунків, на відміну від попередніх способів.

За кредитом рахунку відображається створення (тобто нарахування) резерву, за дебетом – списання сумнівної заборгованості за рахунок резерву [34].

Нарахування резерву відображається в складі інших операційних витрат підприємства.

Підприємства, що ведуть облік витрат із застосуванням рахунків класу 9, відносять суму нарахованого резерву на субрахунок 944 «Сумнівні та безнадійні борги», із застосуванням рахунків класу 8 – на субрахунок 84 «Інші операційні витрати».

Типову кореспонденцію рахунків стосовно резерву сумнівних боргів представлено у табл. 1.6.

Досить важливим питанням у розкритті теми обліку дебіторської заборгованості є визначення нормативної бази, яка регулює порядок та правильність здійснення обліку.

Кожне підприємство у процесі фінансового-господарської діяльності вступає в певні економічні взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання, в результаті цього відбуваються господарські операції, які, з погляду фінансової стабільності підприємства, є дебіторською заборгованістю.

Таблиця 1.6 – Кореспонденція рахунків щодо резерву сумнівних боргів

№ з/п	Назва операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
Створення резерву сумнівних боргів			
1	Відображена сума створеного резерву сумнівних боргів	944 «Сумнівні та безнадійні	38 «Резерв сумнівних

		борги»	боргів»
2	Списання на фінансовий результат витрат, пов'язаних зі створенням резерву	791 «Результат операційної діяльності»	944 «Сумнівні та безнадійні борги»
Списання заборгованості визнаною безнадійною			
1	Відображено списання безнадійної дебіторської заборгованості, у сумі, яка дорівнює величині резерву сумнівних боргів	38 «Резерв сумнівних боргів»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
2	Відображена на позабалансовому рахунку сума списаної заборгованості	07 «Списані активи»	–
3	Відображено списання безнадійної дебіторської заборгованості за рахунок інших операційних витрат (у випадку відсутності чи недостатності нарахованого резерву)	944 «Сумнівні та безнадійні борги»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
Відшкодування раніше списаної заборгованості за рішенням суду(у напрямку претензій)			
1	Отримані кошти на рахунок у банку по раніше списаною дебіторською заборгованістю у розмірі основної суми боргу	31 «Рахунки в банках»	374 «Розрахунки за претензіями»
2	Відображен дохід від іншої операційної діяльності у розмірі основної суми боргу у зв'язку з рішенням суду про відшкодування заборгованості	374 «Розрахунки за претензіями»	716 «Відшкодування раніше списаних активів»

Знання та розуміння нормативних джерел дозволяє приймати вірні та законодавчо обґрунтовані рішення на підприємстві стосовно дебіторської заборгованості.

Таким чином, після класифікації дебіторської заборгованості та на її підставі визначається величина сумнівних боргів на дату балансу. Це й буде залишок резерву сумнівних боргів на цю ж звітну дату.

1.3 Нормативно-правове та документарне забезпечення обліку дебіторської заборгованості

Питання визначення нормативної бази, яка регулює порядок та правильність ведення обліку є досить важливим питанням. Знання та розуміння

нормативних джерел дає можливість приймати вірні та обґрунтовані на законодавчому рівні рішення, які стосуються дебіторської заборгованості.

Дебіторську заборгованість регламентують чинні в Україні відповідні нормативні документи, які забезпечують облік і контроль за правильним, цільовим і раціональним використанням коштів.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні. Крім цього в ньому визначено такі поняття, як «зобов'язання».

Відповідно до Закону України № 996 від 16.07.99 р. підприємство (організація) самостійно визначає облікову політику на рік, де відображаються основні засади організації та ведення обліку на підприємстві.

Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих 31 органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція № 291 про його застосування встановлюють позначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність та рух активів, капіталу, зобов'язань і фактів фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків та бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності.

План рахунків бухгалтерського обліку є переліком рахунків і схем реєстрації і групування на них фактів фінансово-господарської діяльності (кореспонденція рахунків) у бухгалтерському обліку. Згідно Інструкції №291

для обліку зобов'язань призначений клас 5 «Довгострокові зобов'язання» і 6 «Поточні зобов'язання» Плану рахунків, склад яких відповідає структурі довгострокових та поточних зобов'язань.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» регламентується на законодавчому рівні.

Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.

Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ).

Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових 32 реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (крім банків).

Основою формування дебіторської заборгованості є договірні відносини.

Однією з найважливіших частин бухгалтерського обліку є документальне оформлення господарських операцій організації

Бухгалтерський облік на підприємстві забезпечує реєстрацію та складання необхідних документів з метою підтвердження кожної господарської операції.

Документальне оформлення дебіторської та кредиторської заборгованості має безліч різних форм залежно від господарської операції, що враховується.

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція № 291 про його застосування встановлюють позначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність та рух активів, капіталу, зобов'язань і фактів

фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків та бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності.

План рахунків бухгалтерського обліку є переліком рахунків і схем реєстрації і групування на них фактів фінансово-господарської діяльності (кореспонденція рахунків) у бухгалтерському обліку. Згідно Інструкції №291 для обліку зобов'язань призначений клас 5 «Довгострокові зобов'язання» і 6 «Поточні зобов'язання» Плану рахунків, склад яких відповідає структурі довгострокових та поточних зобов'язань [39].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» регламентується на законодавчому рівні. Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ). Це Положення (стандарт) застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [40].

Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових регістрів, бухгалтерської звітності підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (крім банків).

Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку спрямовані на узагальнення у регістрах бухгалтерського обліку (крім регістру позабалансового обліку) методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій та інших юридичних осіб (крім банків і бюджетних установ), їх філій, відділень, представництв незалежно від форм

власності, організаційно-правових форм і видів діяльності (далі – підприємства), на накопичення аналітичних даних про склад і рух активів, капіталу і зобов'язань, доходів, витрат, фінансових результатів.

Форма бухгалтерського обліку як певна система реєстрів бухгалтерського обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них повинна обиратися підприємствами самостійно з додержанням єдиних засад бухгалтерського обліку та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних. Цей перелік можна доповнювати і іншими нормативними документами, які прямо або опосередковано регламентують облік й контроль дебіторської заборгованості в Україні.

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258–VIII від 21 грудня 2017 року [38], визначає правові засади аудиту фінансової звітності, провадження аудиторської діяльності в Україні та регулює відносини, що виникають при її провадженні. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затв. Мінфіном України від 24.05.95 р. № 88, встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями незалежно від форм власності, установ та організацій, основна діяльність яких фінансується за рахунок коштів бюджету [41].

Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Мінфіну від 02.09.2014 р. № 879 [40], визначає порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань та оформлення її результатів. Застосовується юридичними особами, створеними відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також представництвами іноземних суб'єктів господарської діяльності. Облік розрахунків з підзвітними особами, крім вищевказаних нормативних документів, регулюється також Постановою Правління НБУ №

637 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні». Так, з норм пп. 170.9.2 п. 170.9 ст. 170 ПКУ випливає, що надміру витрачені кошти мають бути повернені підзвітною особою до або під час подання Звіту про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт, тобто граничний строк повернення готівки збігається з граничним строком подання Звіту. А НБУ щодо строків повернення готівки, не прив'язуючись до Звіту, «прив'язався» до дня видачі коштів.

Важливим документом, який регулює порядок компенсації витрат на відрядження в межах України та за кордон Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон, яка затверджена наказом Міністерства фінансів України № 362 від 17.03.2011 року.

Для організації бухгалтерського обліку розрахунків із дебіторами пропонуємо систему комплексного поєднання організаційних процедур та методики обліку дебіторської заборгованості (рис. 1.7) [42].

Вміння орієнтуватися серед різних нормативно-правових актів, що інколи суперечать один одному, допомагає організувати бухгалтерський облік на відповідному рівні, а також своєчасно здійснювати аналіз дебіторської заборгованості.

Такі дії сприяють підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень на підприємстві.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ОБЛІКОВІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ НА ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Сільськогосподарське підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» зареєстроване 28.07.2017 за юридичною адресою Україна, 70026, Запорізька обл., Вільнянський район, с. Семененкове, вул. Шкільна, буд. 2а.

Поточний рахунок № UA953133990000026001055731014 в ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК». Код ЄДРПОУ 41485093.

Основним напрямком діяльності є вирощування зернових та технічних культур.

Підприємство додатково займається такими видами діяльності:

Основний: 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур

Інші: 43.11 Знесення, 43.12 Підготовчі роботи на будівельному майданчику, 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин

ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» веде господарську та виробничу діяльність по всіх напрямках, що не заборонені діючим законодавством.

ТОВ несе відповідальність за екологічну чистоту наданих ним послуг, виконаних робіт та товарів.

ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» самостійно визначає облікову політику; розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на

підписання бухгалтерських документів; затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації.

ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» самостійно визначає перспективи розвитку, планує та здійснює свою діяльність, виходячи з попиту на продукцію, що воно виробляє, виходячи з проблем забезпечення розвитку.

Основу планів становлять завдання, поставлені перед підприємством, та договори/контракти, укладені на виконання будь-яких робіт та послуг із споживачами, замовниками, постачальниками.

Господарські відносини підприємства з партнерами в сферах діяльності формуються на основі договору.

Підприємство вільне у виборі предмету договору, визначенні обов'язків та умов господарських взаємовідносин.

Вищим органом Товариства є Загальні збори.

Порядок проведення загальних зборів акціонерів, правомочність прийняття рішень, періодичність скликання, порядок голосування визначається Законом, Статутом та рішеннями Загальних зборів акціонерів Товариства.

Збори вважаються повноважними, якщо на них присутні Учасники, що володіють у сукупності більш як 60% голосів.

На підприємстві бухгалтерський облік ведеться на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» від 16.07.1996 р., Податкового Кодексу України від 02.12.2010 р. №2755–VI (редакція станом на 03.12.2017) та згідно Положень (стандартів) бухгалтерського обліку від 07.02.2013 р.

Провівши аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО», можна зробити висновок, що підприємство веде прибуткову діяльність. Для обліку формування фінрезультату підприємств задіяна ціла система бухгалтерських рахунків. Основні показники фінансово-господарської діяльності наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні показники фінансово-господарської діяльності

ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»

№ з/п	Показники	2020 рік	2021 рік	Динаміка	
				± Δ	Т.Р., %
1	2	3	4	5	6
1	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	3648,3	4837,7	1189,4	132,6
2	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	2103,2	2786,5	653,3	131,1
3	Валовий прибуток	3787,0	5903,1	2116,1	155,9
4	Інші операційні доходи	291,2	370,0	78,8	127,1
5	Адміністративні витрати, тис. грн.	0,0	0,0	0,0	0,0
6	Витрати на збут, тис. грн.	0,0	0,0	0,0	0,0
7	Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, послуг, робіт), тис. грн.	2103,2	2786,5	653,3	131,1
8	Збиток від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт) (р.1–р.5), тис. грн.	3648,3	4837,7	1189,4	132,6
9	Рентабельність продажів, %	173,5	173,6	0,1	101
10	Чистий фінансовий результат, прибуток: збиток:	1066,0	1495,1	429,1	140,2
11	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	2402,5	3990,9	1588,4	166,1
12	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	925,4	2206,9	1281,5	238,5
13	Обсяг випуску продукції	3787,0	5525,2	1738,0	145,9
14	Фонд оплати праці, тис. грн.	520,8	780,0	259,2	149,77
15	Чисельність працюючих, чол.	7	10	3	142,9
16	Фондовіддача, грн.	794,3	2489,1	1694,8	313,4
17	Продуктивність праці	8655	21551	12896	249,0
18	Середня заробітна плата, тис. грн.	5600,00	6000,00	400,00	107,1
19	Вартість капіталу, тис. грн.	370,0	370,0	0	100,0
20	Рентабельність капіталу	2881	4040,8	1159,8	140,3

Про що свідчить зростання чистого доходу в 2021 р. в порівнянні з 2020 р. на 1189,4 тис. грн., або на 32%, причиною такого зростання є збільшення обсягу випуску продукції за рахунок повнішого використання виробничих

потужностей в результаті, якого збільшується обсяг реалізації (рис.2.1). Разом з тим прослідковується зростання собівартості реалізованої продукції.

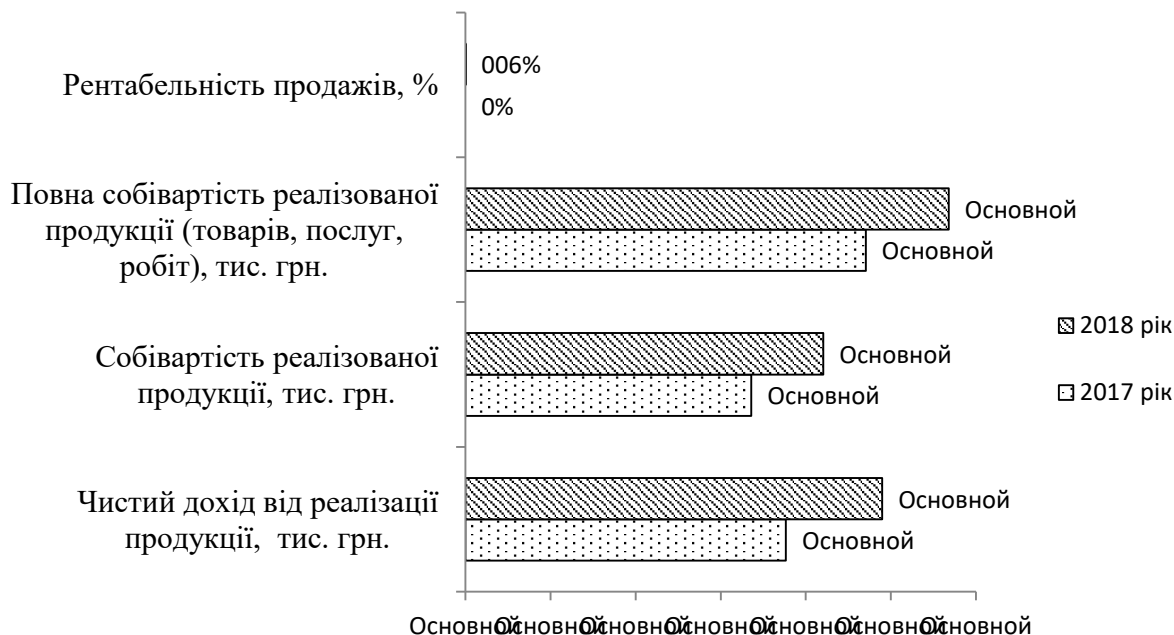

Рисунок 2.1 – Графічне порівняння показників 2020 та 2021 рр., пов'язаних з реалізацією продукції

Щодо валового прибутку, то він у 2020 р. в порівнянні з 2021 р. збільшився на 2116,1 тис. грн., або на 55,9%. Причиною цього стало збільшення собівартості на 653,3 тис. грн., або на 31,1% та збільшення витрат операційної діяльності, зростання цього показника є позитивним явищем для підприємств оскільки можна сказати, що ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» в змозі виконати плани в повному обсязі, також збільшилась рентабельність продажів на 1%, що характеризує достатньо високу ефективність продажів підприємства. Чисельність працюючих збільшилась у звітному році на 3 особи, разом з тим і фонд оплати праці збільшився на 259,2 тис. грн., або на 49,8%, по-перше це результат збільшення мінімальної заробітної плати до 6000,00 грн. та по-друге наслідок зростання обсягів продукції. Одночасно і збільшилась продуктивність праці, що характеризує високий рівень розвитку матеріально-технічної бази виробництва, ефективність використання трудового потенціалу і досягнення науково-технічного прогресу. Також зросла середня заробітна плата по

підприємству на 400 тис. грн., або 7,1%. Збільшення фондівіддачі на 1694,8 тис. грн., свідчить про більш ефективне використання основних засобів в 2021 р., порівняно з минулим роком. Проаналізувавши рентабельність капіталу, можна визначити, що в 2020 році кожна залучена гривня власних коштів дозволила отримати 2881 копійок чистого прибутку, то в 2021 році – 4040,8, тобто більше на 40,3%. Загалом, ефективність використання власного капіталу є високою. Це дуже позитивне положення для підприємства, бо це є найбільш важливим для власників (акціонерів, учасників), адже дозволяє визначити зростання їх добробуту за аналізований період та на які дивіденди можуть розраховувати власники акцій або на скільки зросте вартість їх акцій.

Отже, розрахувавши темпи росту, можна дійти таких висновків: за два роки обсяг виробництва зріс на 149 %, а об'єм реалізації – на 45,9 % (табл. 2.2). У 2020 році прослідковується позитивна тенденція як обсягів виробництва, так і обсягів реалізації продукції, порівняно з попереднім роком, а саме: обсяг випуску виріс на 1738,0 тис. грн. (або на 46%), проте слід відмітити, що обсяг виробництва не перевищує обсягів реалізації.

Таблиця 2.2– Динаміка виробництва і реалізації основних видів продукції ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» у порівнянних цінах

Рік	Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	Темпи росту, %		Обсяг реалізації, тис. грн.	Темпи росту, %	
		базисні	ланцюгові		базисні	ланцюгові
2019	845,8	-	147,4	3490,7	-	108,5
2020	1246,3	147,4	249,0	3787,0	108,4	145,9
2021	3103,4	366,9	-	5525,2	158,33	-

У 2020 році відбулося стрімке зростання обсягів виробництва, на 400,5 тис. грн. (або на 47,4 %), разом із тим простежується суттєве зростання і обсягів реалізації, а саме на 296,3 тис. грн. (або на 8,4%), порівняно з попереднім роком. За останній рік темпи зростання виробництва вище за темпи реалізації продукції, що свідчить про накопичення залишків нереалізованої продукції на

складах підприємства.

Середньорічний темп зростання (приросту) випуску і реалізації продукції можна розрахувати по середньгеометричній або середньоарифметичній зваженій (формула 2.1). Обчислимо його по середньгеометричній:

$$\bar{T}_{ВП} = \sqrt[n-1]{T_1 \times T_2 \times T_3 \times T_4} \quad (2.1)$$

де T – середньорічні темпи зростання;

K – річні темпи економічного зростання;

n – період (кілька років), за який ведеться розрахунок.

Таблиця 2.3 – Розрахунок темпів приросту виробництва і реалізації основних видів продукції

Рік	Обсяг виробництва продукції тис.грн.	Темп приросту, %	Середньорічний темп приросту, %	Обсяг реалізації продукції тис.грн.	Темп приросту, %	Середньорічний темп приросту, %
2019	845,8	147,4	198,2	3490,7	108,5	127,2
2020	1246,3	249,0		3787,0	145,9	
2021	3103,4	-		5525,2	-	

Відповідно до проведеного аналізу динамічного ряду за три роки спостерігаємо, що середньорічний темп приросту випуску продукції становить 98,2 %, а реалізації продукції – 27,2 % (табл. 2.3).

ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» виробляє понад 4 різних видів продукції. Проводячи аналіз структури основних видів продукції в обсязі виробництва, ми виявили, що найбільшу частину у 2021 році займають соняшники, на другому місці по значимості – пшениця, на третьому – горох.

Від того, як організована система реалізації продукції, залежить безперервність виробничого процесу, оборотність оборотного капіталу, результати фінансово-господарської діяльності, рентабельність. Несвоєчасна

реалізація негативно впливає на споживачів продукції, оскільки вона викликає порушення їх нормальної діяльності.

Реалізованою вважається продукція, за яку надійшли кошти від покупця на рахунок підприємця-виробника. В умовах проведення передоплати продукція вважається реалізованою в міру її відвантаження покупцям, а при бартерному обміні – при надходженні товарів обміну на відповідну вартість відпущеної продукції, на яку належним чином оформлені документи.

Таблиця 2.4 – Аналіз структури основних видів продукції в обсязі реалізованої продукції за 2020–2021 рр.

№ з/п	Основні види продукції	Обсяг реалізованої продукції 2020 р.		Обсяг реалізованої продукції 2021 р.	
		у грошовій формі (тис.грн.)	у відсотках до всієї виробленої продукції	у грошовій формі (тис.грн.)	у відсотках до всієї виробленої продукції
1	Соняшник	1450,4	38,3	2933,9	53,1
2	Горox	499,9	13,2	817,7	14,8
3	Пшениця	492,3	13,0	1182,4	21,4
4	Кукурудза	878,6	23,2	276,3	5,0
5	Ячмінь	465,8	12,3	314,9	5,7
	Усього	3787,0	100	5525,2	100

За останні два роки попит на продукцію кукурудза почав падати, особливо на зовнішніх ринках (табл. 2.4).

Додаткові затрати на підвищення конкурентоспроможності продукції цього виду на зовнішньому ринку не принесли успіху: обсяг продажів і рівень рентабельності значно знизилися. Натомість, спостерігаються стабільний обсяг продажів і стабільний дохід від продукції соняшник і зростання обсягу продажів і зростання дохідності пшениці.

Основні ризики: неплатежі з боку замовника, підвищення цін на матеріали та комплектуючі, коливання курсу гривні, політична та економічна нестабільність.

Чинники мінімізації ризиків:

- уникнення поставок продукції без попередньої оплати;
- проведення аналізу ситуації на ринку і прогнозування динамки росту цін;
- підписання довгострокових угод з основними постачальниками;
- проведення закупівель матеріалів та комплектуючих на тендерній основі.

При продажах продукції використовуються прямі продажі кінцевим замовникам та продажі через контракторів.

За минулі роки 90% продукції Товариства постачалось на підприємства сільськогосподарській промисловості. Це фермери та перероні заводи Криворізького, Донецького та Запорізького регіонів. Світова криза призвела до збільшення обсягів виробництва на 45,9%, що призвело до збільшення інвестицій у розвиток виробництва. Як наслідок, це відобразилось на Товаристві.

Багато нових програм по впровадженню нашої продукції було створено. А з початком бойових дій у зоні АТО, втрачена значна частина ринку збуту. В цих умовах Товариством намічені наступні заходи для розширення ринків збуту:

1. Активна праця з усіма проектними інститутами країн ближнього зарубіжжя.
3. Участь в усіх тендерних закупівлях електротехнічного обладнання на Україні.
4. Більш активне освоєння ринку.

Основний напрямок розвитку галузі, в якій здійснює діяльність емітент, це розширення продукції та купівля нових ділянок.

Конкуренція в галузі дуже невелика. Основними конкурентами є малі фермерські господарства та ін.

2.2 Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства і до теперішнього часу.

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів.

Однією з основних складових забезпечення цілісної роботи підприємства є чіткий механізм обліку господарських процесів, у тому числі в частині бухгалтерського обліку, який включає не тільки фіксування господарських операцій, але й етапи обігу документів, у яких вони зафіксовані [43].

Договір вважається укладеним за умови його підписання учасниками угоди або, крім того, завірення його підписом нотаріуса.

На досліджуваному підприємстві складають декілька видів договорів: договір оренди, договір на видачу позик працівникам, господарські договори.

Юридичне засвідчення співпраці договірними засадами на підприємстві не оформлюється бухгалтерськими записами і не фігурує в облікових реєстрах, проте відноситься до етапу первинного обліку, оскільки договір містить відомості про господарську операцію, а також є письмовим свідоцтвом, яке фіксує та підтверджує господарські операції, включаючи розпорядження та дозволи адміністративного апарату на їх проведення.

Бухгалтерські записи формуються в момент переходу права власності на товари (роботи, послуги), підставою для здійснення яких є первинні документи.

Етапи документообігу на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» наведені на рис.

2.2.

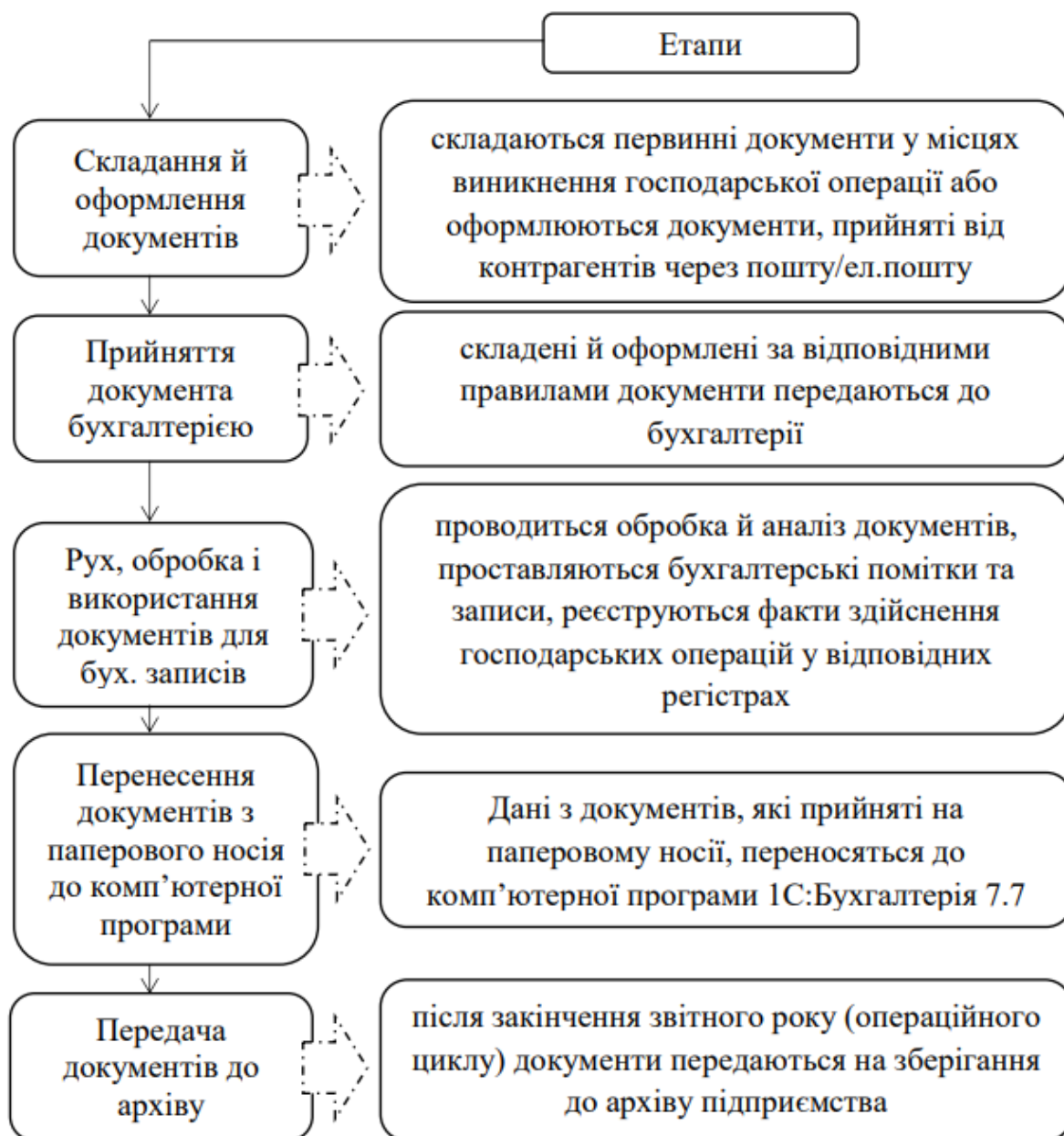

Рисунок 2.2 – Етапи документообігу на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»
(1 Сна рисунку заміни на BAS)

Первинні джерела інформаційного забезпечення обліку поточної дебіторської заборгованості на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» це: рахунки-фактури, рахунки, акти приймання-передачі виконаних робіт, наданих послуг, податкові накладні, товарно-транспортні накладні, якщо в розділі «Відомості про вантаж» неможливо перерахувати всі найменування товару.

Для погашення дебіторської заборгованості або її забезпечення

використовують виписку банку, прибутковий касовий ордер [44].

Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи.

Схема обробки первинних документів та обліку дебіторської заборгованості представлено на рис. 2.3.

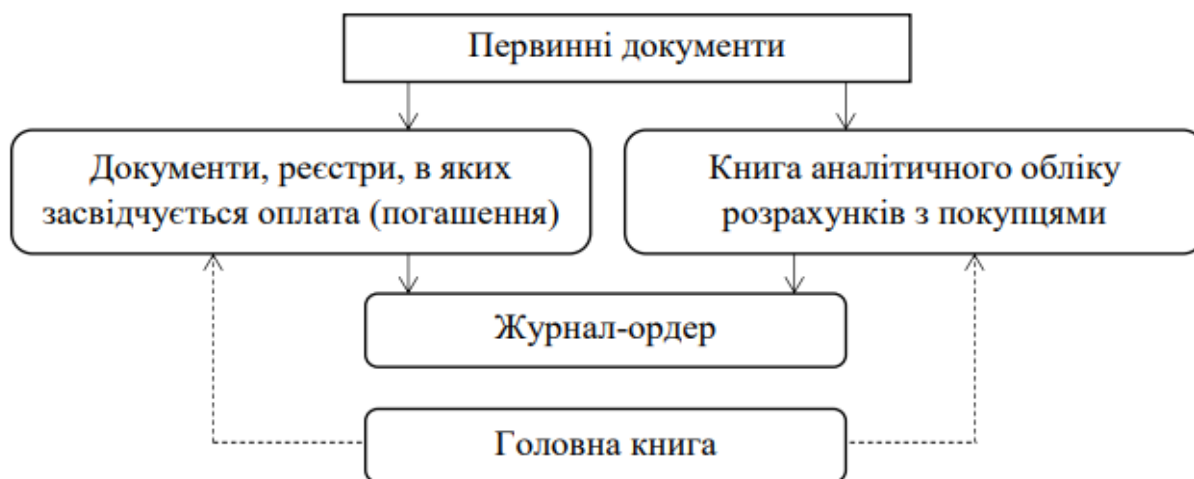

Рисунок 2.3 – Схема первинного обліку поточної дебіторської заборгованості на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»

Документом, згідно якого проводяться розрахунки з покупцями і замовниками є «Рахунок-фактура».

При заповненні цього документу вказується покупець чи замовни (в електронному документі покупець обирається з довідника «Контрагенти»), валюта розрахунків, реквізити договору, строк і вид оплати, кількість, ціна і сума (окремо ПДВ).

Досліджуване підприємство є платником ПДВ, тому в момент виникнення податкового зобов'язання при реалізації товарів, робт, послуг виписується податкова накладна [45].

Складання первинних документів відбувається безпосередньо на підприємстві.

Надходять первинні документи від інших підприємств або їх

представників поштою (у т.ч. електронною), доставляються кур'єром.

Головний бухгалтер підприємства здійснює перевірку за формою (перевіряє повноту і правильність оформлення документів, наявність у них обов'язкових реквізитів) і за змістом (встановлює відповідність господарської операції чинному законодавству, логічну увязку окремих показників).

Облік дебіторської заборгованості в системі управління ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» здійснюється з моменту підписання договору, де зазначають суть та умови угоди, обов'язки сторін щодо виконання умов домовленості та відповідальність сторін у разі порушення таких зобов'язань.

Для одержання детальної інформації, необхідної для управління дебіторською заборгованістю, організовується аналітичний облік, який в ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» організовується в розрізах (табл. 2.6).

Аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунка) на сплату, за місцями зберігання і обліковими (товарними) партіями, при визначенні ознак, які беруться до уваги: характер товару, можливість зберігання партії в процесі перевезення, перевалки, зберігання вантажу.

Синтетичний облік є кінцевим етапом бухгалтерського обліку, на якому узагальнюються дані первісного та аналітичного обліку. Узагальнені дані такого обліку використовуються для складання фінансової звітності.

На ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» розкриття інформації про синтетичний облік дебіторської заборгованості знаходиться у регістрах обліку (журналах-ордерах, відомостях, Головній книзі).

На підприємстві, що вивчається складають журнали-ордери, такі як: по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» №11 та №6; по рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» журнал-ордер №8. Достовірність даних зазначених у журналах-ордерах завжди звіряє головний бухгалтер з книгою аналітичного обліку розрахунків з покупцями та із документами в яких засвідчується оплата (погашення) дебіторської заборгованості.

На основі даних журналів–ордерів складається зведена відомість №5.

Таблиця 2.5 – Система аналітичного обліку дебіторської заборгованості в ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»

Шифр та назва рахунку	Аналітичний облік
36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»	Побудова аналітичного обліку повинна забезпечити отримання даних про заборгованість, строк сплати по яких ще не настав, а також заборгованість не сплачену в строк. Аналітичний облік розрахунків з покупцями і замовниками ведеться за кожним покупцем і замовником, за кожним пред'явленим до сплати рахунком
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	Аналітичний облік ведеться за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення. Аналітичний облік при розрахунках з підзвітними особами ведеться за кожною підзвітною особою; за позиками членам кредитних спілок – за кожним членом спілки; по розрахунках з працівниками – за кожним працівником
38 «Резерв сумнівних боргів»	Аналітичний облік ведеться в розрізі боржників або за строком непогашення дебіторської заборгованості в залежності від того, за яким методом здійснюється нарахування резерву сумнівних боргів

Узагальненням відомості обліку дебіторської заборгованості на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» є оборотно-сальдова відомість по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Ця відомість містить дані бухгалтерського фінансового обліку.

За даними оборотно-сальдової відомості можна побачити результати руху дебіторської заборгованості на підприємстві, зробити висновки щодо обсягів такої заборгованості, тобто збільшилась загальна сума дебіторської заборгованості чи зменшилась та за рахунок яких саме дебіторів.

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» дає узагальнену інформацію по розрахунках з покупцями та замовниками за відвантаженою продукцією, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем.

Синтетичний облік ведеться за поточною дебіторською заборгованістю з відкриттям таких рахунків:

- 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»;
- 37 «Розрахунки з різними дебіторами»;

– 38 «Резерв сумнівних боргів».

Цей рахунок є активним, за дебетом відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг (у тому числі за виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації, за кредитом – сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу та інші види рахунків.

Сальдо рахунка відображає заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги) [46].

Оскільки підприємство має свої особливості та власний, зручний для ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод», план рахунків, то рахунок 36 має такі субрахунки:

- 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;
- 361.1 «Розрахунки з вітчизняними покупцями готової продукції»;
- 361.1 «Розрахунки з вітчизняними покупцями матеріалів»;
- 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»;
- 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням».

Відображення на рахунку 36 залежить від першої події:

- відвантаження продукції, а потім отримання грошей;
- спочатку передплата покупцям, а потім відвантаження продукції.

Ситуація: ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» здійснило поставку трансформаторів ТОВ «Компані «Плазма» на суму 240000 грн. виконання зобов'язання забезпечено заставою обладнання, яке обліковується у ТОВ «Компані «Плазма» як об'єкт основних засобів.

Вартість ОЗ визначено на момент укладення договору застави на рівні звичайної ціни – 300000 грн.

Строки оплати товарів, передбачені договором, закінчилися і ПрАТ за згодою ТОВ придбає за договором купівлі-продажу об'єкт застави за вартістю заборгованості, не погашеної дебітором.

Бухгалтерські записи з визнання та погашення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги вітчизняних покупців наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.6 – Відображення операцій з визнання та погашення дебіторської заборгованості на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	2	3	4	5
1	ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» відвантажило ріпак ТОВ «Компані «Плазма»	361	701	240000,00
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	701	641	40000,00
3	Списано балансову вартість товарів	902	28	180000,00
4	Отримано забезпечення зобов'язання з оплати товару у вигляді застави обладнання	06	–	300000,00
5	ТОВ придбано за договором купівлі–продажу заставлене обладнання	152	631	200000,00
6	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	40000,00
7	Проведено залік заборгованостей	631	361	240000,00
8	Списано отримане забезпечення у вигляді застави обладнання	–	06	300000,00

Побудова аналітичного обліку по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» забезпечує отримання даних про заборгованість, строк сплати по якій ще не настав, а також заборгованість, не сплачену в строк.

На рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» ведеться облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за виданими авансами, за претензіями, за наданими позиками робітникам підприємства, за відшкодуванням завданих збитків і за іншими операціями.

ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» використовує в своєму обліку такі субрахунки:

- 371 «Розрахунки за виданими авансами»;
- 3711 «Розрахунки за виданими авансами (в національній валюті)»;
- 37111 «Розрахунки за виданими авансами за матеріали та ПКВ»;

- 37112 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками за надані послуги»;
- 37113 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками за ОЗ»;
- 3712 «Розрахунки за виданими авансами (в іноземній валюті)»;
- 372 «Розрахунки з підзвітними особами»;
- 3721 «Розрахунки з підзвітними особами в національній валюті»;
- 3722 «Розрахунки з підзвітними особами в іноземній валюті»;
- 374 «Розрахунки за претензіями»;
- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»;
- 3771 «Розрахунки з іншими дебіторами»;
- 3772 «Розрахунки з іншими дебіторами (у розрізі замовлень)»;
- 3775 «Розрахунки з робітниками та службовцями по інших операціях»;
- 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами– Розрахунки за виданими авансами».

За дебетом всіх цих субрахунків відображається збільшення, виникнення відповідної заборгованості, за кредитом – погашення, списання.

Розглянемо більш детально основні види цієї заборгованості.

Дебіторська заборгованість підзвітних осіб нараховується за фактом отримання даними особами авансових підзвітних сум і погашається при повному розрахунку за даними сумами [47].

Фактично здійсненні та документально підтверджені витрати підзвітної особи, пов'язані з виробничою діяльністю, списуються на собівартість продукції, на придбання ТМЦ включаються в суму фактичних витрат на придбання даних цінностей.

Відображення операцій по розрахунках з підзвітними особами та розрахунках за виданими авансами відображені у табл. 2.8.

Таблиця 2.7 – Операції по розрахунках з підзвітними особами та виданими авансами

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума,
---	------------------------------	-------	--------	-------

з/п				грн.
1	Видані грошові кошти із каси під звіт	372	301	3000,00
2	Придбані ТМЦ за рахунок підзвітних сум	20,21, 22,28	372	2500,00
3	Списані витрати на відрядження	92	372	2500,00
4	Повернення невитрачених підзвітних сум в касу	301	372	360,00
5	Утримання неповернутих підзвітних сум із зарплати	66	372	360,00

У діяльності підприємства трапляються випадки, коли при купівлі товарів чи надання послуг іншими підприємствами, права і інтереси ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» порушуються.

З метою врегулювання відносин підприємство звертається до «порушника» з письмовою претензією.

Претензія підписується керівником або заступника підприємства і надсилається адресатові рекомендованим (цінним) листом чи вручається під розписку.

Відображення операцій за претензією у бухгалтерському та податковому обліку подано у табл. 2.9. Розглянемо особливості відображення у бухгалтерському та податковому обліку підприємства наслідки розкрадання необоротних та оборотних активів.

У бухгалтерському обліку наслідки крадіжки на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» відобразимо за допомогою табл. 2.10.

Для обліку резерву сумнівних боргів планом рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів».

Незважаючи на те, що даний рахунок відноситься до третього класу він є пасивним.

На рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» ведеться облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення.

Таблиця 2.8 – Відображення операцій з претензії на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
-------	------------------------------	-------	--------	------------

1	Здійснена передоплата за пружини	371	311	1800,00
2	Відображений податковий кредит з ПДВ	641	644	300,00
3	Оприбутковані фактично одержані пружини	202	631	1375,00
4	Відображена сума податкового кредиту з ПДВ, що відповідає вартості фактично оприбуткованих пружин	644	631	275,00
5	Здійснений залік раніше сплачених пружин	631	371	1650,00
6	Пред'явлена претензія на суму неякісного матеріалу	374	371	150,00
7	Відображена сума претензії в частині штрафних санкцій за порушення умов договору	374	715	100,00
8	Відображена вартість матеріалів, поставлених в рахунок погашення претензій	202	631	125,00
9	Відображений податковий кредит з ПДВ	644	631	25,00
10	Списана вартість погашеної претензії	631	374	150,00
11	Одержані кошти як оплата за фінансові санкції	311	374	100,00
12	Списана на фінансовий результат в кінці звітнього періоду сума одержаних штрафних санкцій	715	791	100,00

Основні вимоги до визнання та оцінки резерву сумнівних боргів викладені в П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість».

За кредитом рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» відображається створення резерву сумнівних боргів у кореспонденції з рахунками обліку витрат, за дебетом – списання сумнівної заборгованості в кореспонденції з рахунками обліку дебіторської заборгованості або зменшення нарахованих резервів у кореспонденції з рахунком обліку доходів (табл. 2.11).

Рахунок 38 не є активним, він є контрактивним рахунком стосовно рахунка 36 «Розрахунки з покупцями», аналогічно до того, як рахунок 13 є контрактивним стосовно рахунка 10 «Основні засоби» або субрахунок 285 «Торгова націнка» стосовно рахунка 28 «Товари».

Для обліку резерву сумнівних боргів планом рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів». Незважаючи на те, що даний рахунок відноситься до третього класу він є пасивним.

Таблиця 2.9 – Відображення крадіжки у бухгалтерському обліку

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1 квартал 2020 року				

1	Списано суму накопиченого зносу основних засобів	131	106	1600,00
2	Списано залишкову вартість об'єкта основних засобів	947	106	2400,00
3	Суму зазнаних збитків (залишкову вартість вкраденого) враховано на позабалансовому рахунку	072	–	2400,00
4	Зменшено суму податкового кредиту з ПДВ	947	641	480,00
2 квартал 2020 року				
5	Відображено суму, яку за рішенням суду має компенсувати винна особа, у тому числі:			
5.1	Нараховано компенсацію винній особі на суму ПДВ	375	716	480,00
5.2	Сума фактичного збитку ТОВ (залишкова вартість об'єкта основних засобів)	375	716	2400,00
5.3	Різниця між розрахунковою величиною відшкодування, сумою фактично зазнаних збитків та ПДВ (5760–2400–480=2880,00)	375	716	2880,00
6	Списано з позабалансового рахунку суму збитку	–	072	2400,00
7	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	716	641	480,00
8	Внесені кошти до каси підприємства винною особою	301	375	5760,00

На рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» ведеться облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення. Основні вимоги до визнання та оцінки резерву сумнівних боргів викладені в П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість».

За кредитом рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» відображається створення резерву сумнівних боргів у кореспонденції з рахунками обліку витрат, за дебетом – списання сумнівної заборгованості в кореспонденції з рахунками обліку дебіторської заборгованості або зменшення нарахованих резервів у кореспонденції з рахунком обліку доходів.

Рахунок 38 не є активним, він є контрактивним рахунком стосовно рахунка 36 «Розрахунки з покупцями», аналогічно до того, як рахунок 13 є контрактивним стосовно рахунка 10 «Основні засоби» або субрахунок 285 «Торгова націнка» стосовно рахунка 28 «Товари».

Таблиця 2.10 – Відображення нарахування у звітному періоді суми збільшення резерву сумнівного боргу

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
---	------------------------------	-------	--------	------------

з/п				
1	Відображено залишок резерву сумнівних боргів на попередню дату балансу	–	38	1265369,00
2	Нараховано у звітному періоді суму, спрямовану на збільшення резерву сумнівних боргів	944	38	3662384,45
3	Віднесено на фінансовий результат суми в порядку закриття рахунків обліку доходів	791	944	3662384,45
4	Відображено залишок резерву сумнівних боргів на поточну дату балансу	–	38	4927753,45

Аналітичний облік на рахунку 38 ведеться в розрізі боржників чи за строком непогашення дебіторської. Нарахування резерву сумнівних боргів за звітний період відобразатиметься в складі інших операційних витрат в кінці звітнього періоду.

2.3 Удосконалення обліку дебіторської заборгованості на підприємстві

Проаналізувавши роботу бухгалтерського відділу у сфері обліку розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» можна зробити висновок, що організація роботи має недоліки, усунення яких дозволить підприємству вести ділові стосунки на якісно новому рівні.

Ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності покладене на головного бухгалтера, наскільки би не був автоматизований цей процес.

Тому, до головних напрямків удосконалення обліку взагалі та обліку розрахунків з покупцями та замовниками в особливості на ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» належить постійне підвищення кваліфікації бухгалтера та директора. Особливу увагу на сьогодні варто звернути на зміни в законодавчій сфері, що дозволить підприємству вести облік згідно чинних вимог та уникнути можливих штрафних санкцій.

Також до підвищення кваліфікації можна віднести освоєння

співробітниками бухгалтерії нових програмних забезпечень, що використовують інші мережі, що надасть підприємству конкурентоздатності при підписанні нових договорів з покупцями. На основі аналізу чинних національних стандартів бухгалтерського обліку можна дійти висновку, що дебіторська заборгованість, за своєю суттю, є сумою заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для продажу. Доцільним вважаємо внести зміни у П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», де чітко розмежувати поняття довгострокової та короткострокової дебіторської заборгованостей [5].

Дебіторська заборгованість як актив має потенційні можливості прямо або опосередковано сприяти припливу коштів до підприємства, що характеризує її економічну вигідність. «Якість» дебіторської заборгованості слід розглядати з урахуванням економічної вигідності даної конкретної дебіторської заборгованості для даного конкретного підприємства. Як основний показник якості дебіторської заборгованості пропонується застосовувати частку прострочених боргів у загальному її обсязі, що дасть змогу характеризувати стан боргових відносин між підприємствами на різних рівнях. Водночас зазначимо, що поточна дебіторська заборгованість є оборотним активом, а довгострокова – необоротним, і вони обліковуються на різних рахунках. Утворення поточної дебіторської заборгованості не завжди слід пов'язувати з доходом [48].

Для забезпечення ефективної організації обліку дебіторської заборгованості вважаємо за необхідне:

1. удосконалено організаційно-методичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємств оптової торгівлі
2. запропоновано методичний підхід до прийняття управлінських рішень щодо оптимізації дебіторської заборгованості підприємств за товари
3. запропоновано методичний підхід до прийняття управлінських рішень щодо оптимізації дебіторської заборгованості підприємств за товари

Впровадити в обов'язки бухгалтера по обліку розрахунків або зобов'язань систематичний перегляд на дату балансу довгострокової заборгованості по окремим дебіторам. Якщо до терміну погашення заборгованості залишилося менше ніж 12 місяців слід відображати минулу довгострокову заборгованість, як поточну. Можливість надання знижок замовникам при купівлі великих обсягів продукції або у разі швидкої сплати коштів за неї.

4. Для запобігання безнадійних боргів слід, дуже ретельно вивчити фінансовий стан підприємств-покупців, його стабільність та репутацію [49].

Важливою методичною проблемою оцінювання стану боргових відносин між підприємствами є визначення якості дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість як актив має потенційні можливості прямо або опосередковано сприяти припливу коштів до підприємства, що характеризує її економічну вигідність. «Якість» дебіторської заборгованості слід розглядати з урахуванням економічної вигідності даної конкретної дебіторської заборгованості для даного конкретного підприємства.

Як основний показник якості дебіторської заборгованості пропонується застосовувати частку прострочених боргів у загальному її обсязі, що дасть змогу характеризувати стан боргових відносин між підприємствами на різних рівнях. У результаті дослідження та синтезу точок зору науковців удосконалено систему факторів впливу на динаміку і якість дебіторської заборгованості підприємств (рис. 2.4).

Відзначимо, що організація облікових номенклатур обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками (рис. 2.5) безпосередньо впливає на вибір носія інформації – первинного документа. Особливості заповнення таких носіїв облікової інформації є аналогічним до розрахунків з покупцями і замовниками.

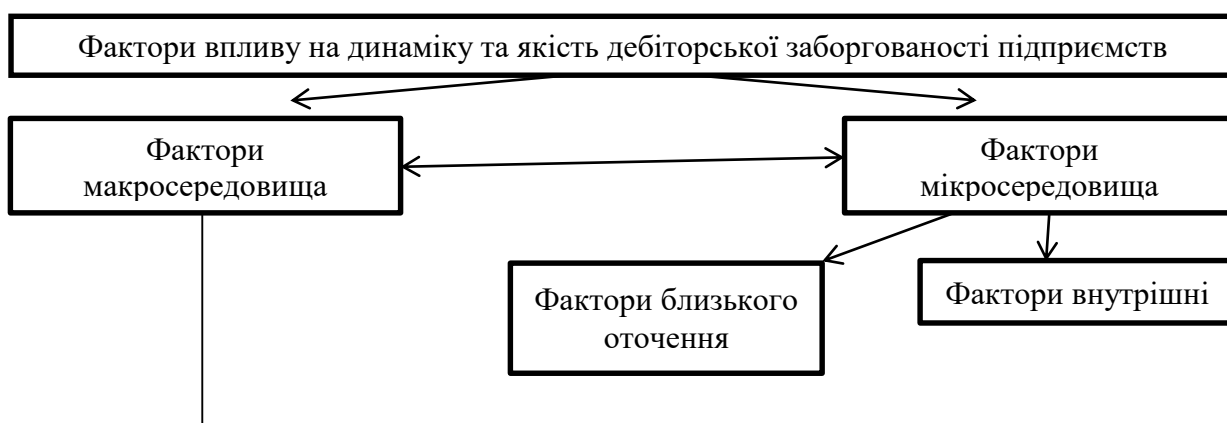

Рисунок 2.4 – Система факторів впливу на динаміку та якість дебіторської заборгованості підприємств

Отже, первинний облік розрахунків з контрагентами у досліджуваних аграрних підприємствах є основою аналітичного обліку.

Він ведеться як самими обліковими працівниками, так і уповноваженими на це особами відповідно до їх компетенції протягом операційного робочого дня.

Таблиця 2.11 – Перелік і зміст облікових номенклатур з обліку

розрахунків з постачальниками і підрядниками

№ з/п	Облікова номенклатура	Первинний облік				
		Характеристики		Причини виникнення	Документи в яких фіксуються факти	Завдання, в яких використовуються інформаційні дані
		якісні	кількісні			
1	Проведено безготівковий розрахунок з постачальниками і підрядниками за доставлену продукцію (виконані роботи)	Від кого Кому Дата Номер рахунка Підстави	Сума	Укладання договору з контрагентами	Платіжне доручено, виписка з рахунку банківської утанови	Облік запасів, облік готівкових та безготівкових розрахунків
2	Оприбуткован о товарно-матеріальні цінності на складі покупця	Від кого Кому Дата Строк дії Додаткові умови Кількість	Сума	Укладання договору з контрагентами	Договір купівлі-продажу, рахунки, товарно-транспортні накладні	Облік запасів, облік розрахунків з постачальниками

Крім того, даний етап обліку є складовою контролю діяльності підприємства, який здійснюється на основі перевірки вже складених первинних документів.

2. Достовірність представлення інформації користувачам щодо заборгованості у фінансовій звітності підприємства залежить від деталізації та правильності обраних елементів облікової політики.

На основі досліджень законодавчого регулювання та альтернативних варіантів організації бухгалтерського обліку нами запропоновано доповнити елементи облікової політики в розрізі її організаційної, методичної та технічної складових, що дало можливість побудувати обліково-аналітичне забезпечення системи розрахунків з дебіторами та кредиторами.

3. Одним із недоліків на підприємствах є те, що витрати, пов'язані з прийняттям замовлення на переробку продукції, відносяться до витрат на збут та розподіляються між виконаними замовленнями з визначеною керівником

періодичністю, що є проблемою під час встановлення собівартості замовлення на різних етапах його виконання. Це дозволяє згрупувати витрати не лише за окремими замовленнями, але й визначити можливі резерви оптимізації таких витрат. З метою стимулювання реалізації продукції або виконання замовлення покупцям необхідно надавати знижки. Аналіз підходів щодо їх відображення в бухгалтерському обліку свідчить, що існуюча методика облікового відображення знижок не сприяє формуванню достовірної інформації про надані знижки на підприємстві. Тому пропонуємо на підприємствах удосконалити методичне забезпечення облікового відображення наданих покупцю або замовнику знижок на продукцію з використанням запропонованих аналітичних рахунків до субрахунку 93.4 «Знижки надані»:

93.4.1 «Знижки з одиниці продукції»;

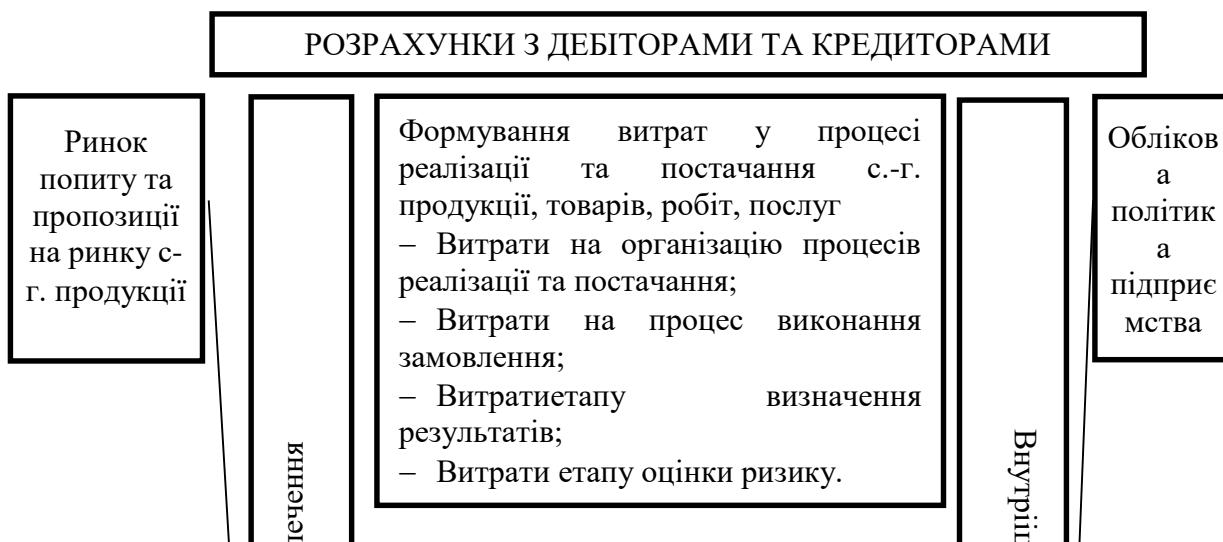
93.4.2 «Знижки з дебіторської заборгованості»;

93.4.3 «Знижки за довготривалу співпрацю».

Дана знижка сприяє чіткому та логічному визначенню суми наданих знижок у звітному періоді в розрізі продукції та видів знижок. В табл. 2.12 запропоновано кореспонденцію рахунків щодо облікового відображенню витрат, пов'язаних із наданням знижки покупцям та замовникам.

Відображення наданих знижок у продавця:

- при наданні знижки до реалізації товарів знижка в обліку не відображається;
- при наданні знижки після реалізації товарів слід додавати виписку з документів, що підтверджують факт надання знижки, а суму знижку відображати сторнуючими господарськими проведеннями;

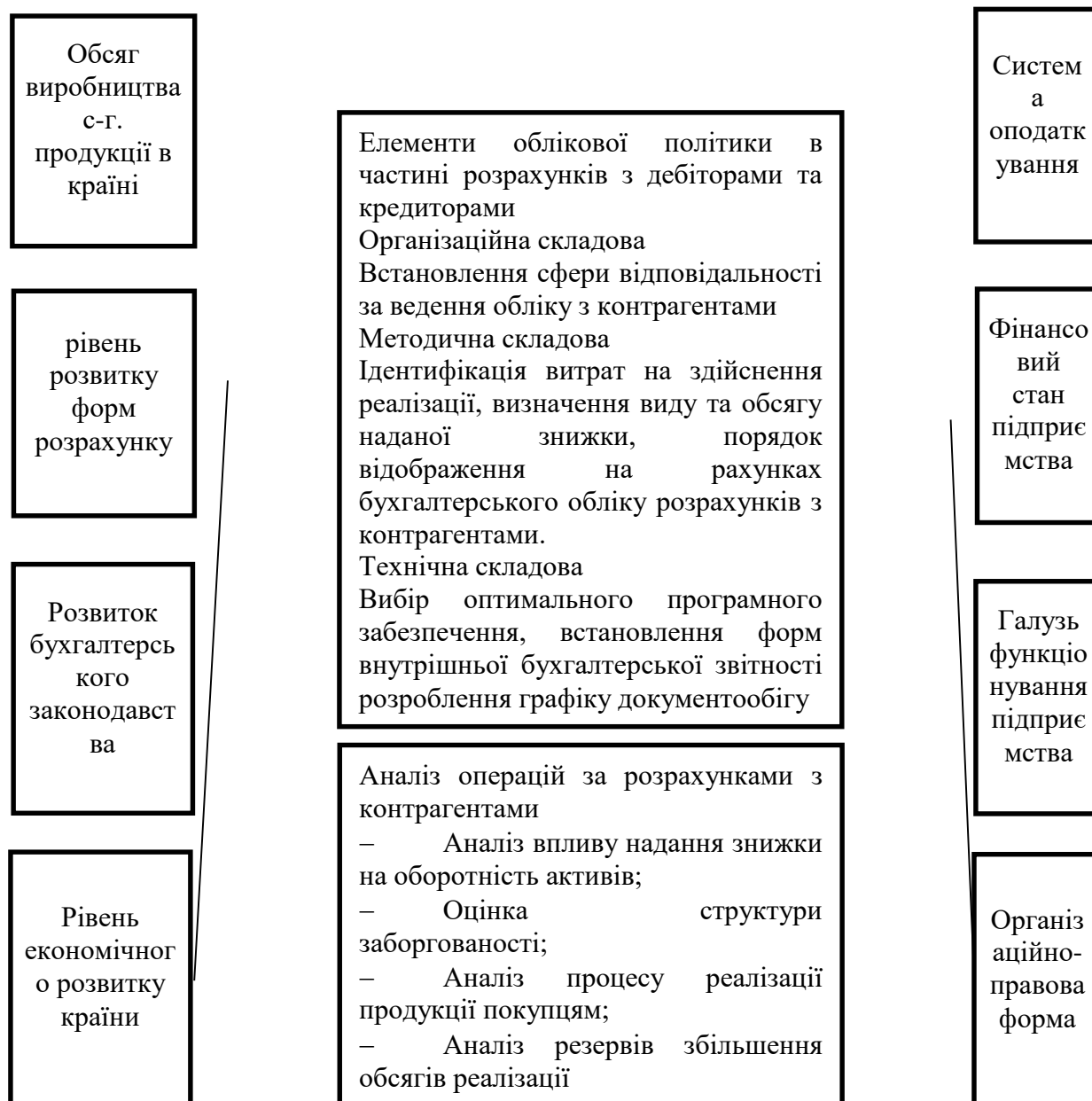

Рисунок 2.5 – Обліково-аналітичне забезпечення системи розрахунків з контрагентами сільськогосподарських підприємств

– при наданні знижки, в рахунок зменшення дебіторської заборгованості, відображається як безоплатна передача товарів покупцю на суму знижки.

Дохід, отриманий від надання знижки, розглядається як різновид доходу від реалізації продукції.

Одним із напрямів вдосконалення обліку на підприємстві є впровадження управлінського обліку.

За допомогою ведення управлінського обліку на підприємстві можуть сформувати внутрішньогосподарську звітність, метою якої було б забезпечення своєчасного отримання інформації для ефективного управління підприємством.

Ми пропонуємо створювати внутрішньогосподарську управлінську звітність, яка буде містити інформацію щодо реалізації продукції і розрахунків з контрагентами на основі первинних документів.

Дана звітність складатиметься з трьох розділів: виробництво продукції, реалізація продукції і результати від її реалізації, так як, на нашу думку саме ці розділи необхідні для деталізації інформації, щодо покупців та замовників.

У розділі по виробництву продукції необхідно окремо наводити інформацію в розрізі кожного виду продукції, яка виробляється в звітному періоді.

За продукцією зазначати площу, обсяги виробництва і наводити інформацію з внесення добрив.

В наступному розділі наводиться інформація щодо ефективності виробництва і реалізації продукції, де наводити виручку від реалізації, прибуток або збиток і рентабельність продукції.

Така більш детальна інформація допоможе керівництву підприємства аналізувати діяльність підприємства, виявляти відхилення від нормативу і вчасно реагувати на зниження ефективності діяльності підприємства.

Таблиця 2.12 – Відображення в обліку витрат, пов'язаних із наданням знижки

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Знижки, надані з одиниці продукції			
1	Відображено надану знижку	93.5.1 «Знижки з одиниці продукції»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
2	Відображено зменшення доходу від продажу внаслідок надання знижки	702 «Дохід від реалізації товарів»	93.5.1 «Знижки з одиниці продукції»
3	Сторно: зменшено податкове зобов'язання з ПДВ в розмірі наданої знижки	702 «Дохід від реалізації товарів»	641 «Розрахунки за податками»

4	Відображено надану знижку у складі витрат звітного періоду	902 «Собівартість реалованих товарів»	281 «Товари на складі»
Знижки, направлені на зменшення дебіторської заборгованості			
1	Відображено зменшення дебіторської заборгованості в розмірі наданої знижки	93.5.2 «Знижки з дебіторської заборгованості»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
2	Відображено надану знижку у складі витрат звітного періоду	949 «Інші витрати операційної діяльності»	93.5.2 «Знижки з дебіторської заборгованості»
3	Відображено зменшення дебіторської заборгованості в розмірі наданої знижки	93.5.2 «Знижки з дебіторської заборгованості»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
Знижки за довготривалу співпрацю			
1	Надано знижку за довготривалу співпрацю	93.5.3 «Знижки за довготривалу співпрацю»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
2	Відображено надану знижку у складі інших витрат операційної діяльності	949 «Інші витрати операційної діяльності»	93.5.3 «Знижки за довготривалу співпрацю»

Для прийняття зацікавленими особами адекватних та вчасних рішень щодо існуючої політики управління дебіторською та кредиторською заборгованістю в процесі регулювання фінансово-господарського стану істотне значення мають актуальність і якість інформації про стан розрахунків з контрагентами, що формується на основі даних бухгалтерського обліку конкретних суб'єктів господарювання.

Однак, реєстри, передбачені встановленими на сьогодні формами не враховують специфіки даного активу, що характеризується високою питомою вагою даного показника в загальній сумі активів підприємства.

Крім цього, облікові реєстри, що використовуються, не передбачають накопичення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками в розрізі їх дебіторської заборгованості, різного рівня деталізації і узагальнення.

Це зумовлює неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість в обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків з дебіторами зокрема, і заборгованості підприємства в цілому, з метою прогнозування ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання, складання рекомендацій щодо її попередження.

		Одиниці виміру		Дата	№	Сума, грн	Дата	№	Сума, грн	ПДВ, грн	Всього до сплати, грн	та	ма, грн	
	Разом	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x

Особливого значення для підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу має дебіторська заборгованість підприємства.

Можна запропонувати наступні пропозиції з ефективного управління нею: своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості; контролювати стан розрахунків за простроченими заборгованостями; своєчасно виявляти недопустимі види дебіторської заборгованості.

Таблиця 2.14 – Відомість щодо фактичного стану заборгованості та виставлених претензій

№ п/п	Назва	Фактичний стан дебіторської заборгованості	Виставлені претензії	Кількість протермінованих місяців оплати	Прим.
-------	-------	--	----------------------	--	-------

		Дата виникнення	Вид заборгованості	Сума, тис.грн	Документ (назва, №)	Продукція	Дата	Документ	Результат (визнані відхилені)										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		0-1	1-3	3-6	6-9	9-12	Більше 12	

Для обліку дебіторської заборгованості Планом рахунків передбачено активний рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з іншими дебіторами».

В своїй діяльності ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» для обліку дебіторської заборгованості використовує субрахунки Робочого плану рахунків, які відображають прийняту на підприємстві класифікацію дебіторської заборгованості для цілей бухгалтерського обліку.

Така деталізація по рахунках розрахунків з постачальниками та підрядниками є беззаперечно доречною та зручною, але вона не достатньо детальна з точки зору розподілу заборгованості за термінами погашення. Для більш детального обліку дебіторської заборгованості за термінами погашення запропоновано виділити такі види заборгованості:

- 1) заборгованість, по якій термін оплати не настав;
- 2) заборгованість, не погашена вчасно.

Таким чином, Робочий план рахунків ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» по рахунках 36, 37 пропонується змінити з урахуванням наведених пропозицій шляхом додавання в кінці рахунку:

1. для обліку дебіторської заборгованості, термін оплати якої не настав;

2. для обліку дебіторської заборгованості, що не була погашена вчасно.

Дебіторська заборгованість визнається за методом нарахування, тобто результати угод та інших подій визнаються при їх настанні та обліковуються у тому звітному періоді, та відображаються у фінансовій звітності тих періодів, у яких вони відбулись.

Торгова дебіторська заборгованість визнається в момент передачі ризиків та вигод, пов'язаних з володінням продукцією покупцем.

Для всіх операцій момент передачі ризиків визначається базовими умовами поставки відповідно до договору на реалізацію продукції. При первісному визнанні дебіторської заборгованості в ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» її оцінка здійснюється за справедливою вартістю з урахуванням витрат за угодою.

Подальша оцінка дебіторської заборгованості здійснюється на підставі розрахунку амортизованої вартості з використанням ефективної ставки відсотку.

По дебіторській заборгованості періодично здійснюється перевірка її на знецінення.

Зміна вартості дебіторської заборгованості наводиться у Звіті про фінансові результати.

Визнання дебіторської заборгованості відбувається у випадку, коли втрачається контроль над правами вимоги за договором, на підставі якого обліковується така дебіторська заборгованість.

Втрата контролю вважається такою у наступних випадках: використання прав вимоги стосовно вигод, передбачених договором; закінчення терміну договірних прав вимоги на потоки грошових коштів; відмова від таких прав.

Списання дебіторської заборгованості та визнання боргу сумнівним відбувається на підставі рішення суду; даних інвентаризації та наказу керівника про списання боргу; інших документів, що свідчать про неплатоспроможність боржника.

Тоді для ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» пропонуються зміни до Робочого плану рахунків в частині обліку резерву сумнівних боргів.

Таблиця 2.15 – Резерв сумнівних боргів для поточної дебіторської заборгованості з представленими субрахунками

Рахунок 381 «Резерв сумнівних боргів для поточної дебіторської заборгованості»	
Субрахунки:	
3813610 «Резерв по розрахунках з вітчизняними покупцями в національній валюті»	3813621 «Резерв по перевиставленим послугам залізничного транспорту»
3813614 «Резерв по торговій дебіторській заборгованості за продукцію»	3813622 «Резерв по розрахункам за товари»
3813615 «Резерв по торговій дебіторській заборгованості за послуги непромислового характеру»	3813710 «Резерв по авансах виданих в національній валюті»
3813616 «Резерв по дебіторській заборгованості за майно в оренді»	3813712 «Резерв по авансах виданих в іноземній валюті»; 3813741 «Резерв під розрахунки з іншими дебіторами»
3813620 «Резерв по розрахунках з іноземними покупцями і замовниками»	
Рахунок 382 «Резерв сумнівних боргів для довгострокової дебіторської заборгованості»	
Субрахунки:	
3820001 «Резерв сумнівних боргів для довгострокової дебіторської заборгованості в національній валюті»	3820002 «Резерв сумнівних боргів для довгострокової дебіторської заборгованості в іноземній валюті»

Суми списаної дебіторської заборгованості обліковуються на за балансовому рахунку протягом не менше 3 років для контролю можливості її повернення у випадку зміни майнового стану боржника.

Для обліку резерву сумнівних боргів щодо довго- та короткострокової дебіторської заборгованості пропонується ввести окремі субрахунки до рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів».

Облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення ведеться на рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів».

В ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» аналітичний облік на рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» ведеться в розрізі боржників та за строками непогашення дебіторської заборгованості. По відвантажених товарах чи перерахованих

авансах може виникати дебіторська заборгованість, погашення, якої можливе лише у судовому порядку, або вона буде списана після закінчення строку позовної давності. Формування резерву сумнівних боргів здійснюється фінансовим відділом виходячи з абсолютної суми сумнівної заборгованості шляхом аналізу платоспроможності окремих дебіторів. Формування резерву сумнівних боргів здійснюється виходячи з абсолютної суми сумнівної заборгованості шляхом аналізу платоспроможності окремих дебіторів.

На кожну звітну дату аналізується дебіторська заборгованість, встановлюються докази її знецінення.

Зокрема, встановлюються такі факти:

- значні фінансові труднощі дебіторів; висока імовірність банкрутства;
- зникнення активного ринку в результаті фінансових проблем емітента (наприклад, по облігаціях);
- порушення емітентом умов договору щодо виконання зобов'язань по виплатах або виплатах відсотків.

Витрати по формуванню резерву сумнівних боргів відображаються у складі інших витрат операційної діяльності.

Безнадійною визнається поточна дебіторська заборгованість у випадку повної впевненості, що боржник її не поверне, або у випадку, якщо минув термін позовної давності. Зі складу активу балансу сума дебіторської заборгованості виключається з одночасним зменшенням резерву сумнівних боргів в тому періоді, коли заборгованість визнана безнадійною.

Таблиця 2.16 – Проект Робочого плану рахунків ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» в частині обліку поточної дебіторської заборгованості

Види дебіторської заборгованості	Рахунки обліку заборгованості до настання терміну сплати	Рахунки обліку заборгованості не погашеної вчасно
Торгова дебіторська заборгованість:		

в національній валюті	361100/1, 361202/1, 361300/1	361100/2, 361202/2, 361300/2
в іноземній валюті	362101/1, 362200/1, 362300/1	362101/2, 362200/2, 362300/2
Дебіторська заборгованість за активи, передані в оренду	361203/1	361203/2
Аванси, видані за транспортні та комунальні послуги	361205/1, 361206/1, 361207/1, 37103/1	361205/2, 361206/2, 361207/2, 37103/2
Аванси, видані постачальникам та підрядникам:		
в національній валюті	371011/1, 371021/1, 371041/1	371011/3, 371021/3, 371041/2
в іноземній валюті	371021/1, 371022/1, 371042/1	371021/2, 371022/2, 371042/2
Дебіторська заборгованість по розрахунках з підзвітними особами	372110/1, 372120/1, 372121/1	372110/2, 372120/2, 372121/2
Інші аванси видані	371023/1, 371025/1, 371027/1	371023/2, 371025/2, 371027/2
Дебіторська заборгованість по розрахунках за претензіями	374000/1, 374011/1	374000/2, 374011/2
Дебіторська заборгованість по відшкодуванню завданих збитків	375000/1	375000/2
Дебіторська заборгованість за продані основні засоби, нематеріальні активи, інші необоротні активи, запаси	377010/1, 377011/1, 377020/1, 377022/1	377010/2, 377011/2, 377020/2, 377022/2
Дебіторська заборгованість за виданою фінансовою допомогою	377040/1	377040/2
Інша дебіторська заборгованість	361204/1, 377050/1, 77060/1, 377071/1, 377082/1, 377090/1, 377114/1, 377214/1, 377130/1, 377131/1, 377133/1, 377134/1, 377140/1	361204/2, 377050/2, 77060/2, 377071/2, 377082/2, 377090/2, 377114/2, 377214/2, 377130/2, 377131/2, 377133/2, 377134/2, 377140/2

Встановлено, що існує велика кількість класифікацій дебіторської заборгованості з виділенням різноманітних ознак.

У результаті їх вивчення та аналізу для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю було запропоновано розширити існуючу класифікацію за рахунок таких класифікаційних ознак, як:

- за узгодженістю з контрагентом (виділено узгоджену дебіторську заборгованість та неузгоджену);
- за валютою заборгованості (в національній та іноземній валюті);
- за законністю виникнення (реальна дебіторська заборгованість та фіктивна).

У ході проведеного дослідження було узагальнено класифікацію дебіторської заборгованості ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» згідно обраної облікової політики.

Дослідження особливостей організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості в ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» показало недостатню розробленість робочого плану рахунків ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» щодо обліку дебіторської заборгованості.

Для синтетичного та аналітичного обліку дебіторської заборгованості Робочим планом рахунків передбачено такі рахунки, які відображають прийняту на підприємстві класифікацію дебіторської заборгованості для цілей бухгалтерського обліку, але не враховують розподіл заборгованості за термінами погашення.

Для більш детального обліку дебіторської заборгованості за термінами погашення запропоновано виділити заборгованість, по якій термін оплати не настав та заборгованість, що не погашена вчасно.

З урахуванням наведених пропозицій запропоновано зміни до Робочого плану рахунків підприємства.

За результатами дослідження було розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення облікового відображення резерву сумнівних боргів в ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» шляхом виділення окремих субрахунків для обліку резерву поточної та довгострокової дебіторської заборгованості, розроблено проект робочого плану рахунків підприємства з урахуванням запропонованих рекомендацій.

Аналіз підходів до відображення в обліку розрахунків з покупцями продукції засвідчив, що існуюча методика облікового відображення знижок не сприяє формуванню достовірної інформації про надані знижки на підприємстві.

Тому пропонуємо на підприємствах удосконалити методичне забезпечення облікового відображення наданих покупцю або замовнику знижок з використанням запропонованих аналітичних рахунків до субрахунку 93.4 «Знижки надані»:

- 93.4.1 «Знижки з одиниці продукції»;
- 93.4.2 «Знижки з дебіторської заборгованості»;
- 93.4.3 «Знижки за довготривалу співпрацю».

Дана знижка сприяє чіткому та логічному визначенню суми наданих знижок у звітному періоді в розрізі продукції та їх видів.

Встановлено, що внутрішній контроль на сьогодні є самостійною функцією управління, що виступає засобом налагодження зворотних зв'язків, завдяки чому управлінський персонал підприємства чітко простежує виконання прийнятих ним рішень.

Це дозволяє своєчасно реагувати на відхилення у діяльності підконтрольних центрів відповідальності від заданої мети та, відповідно, коригувати їхню діяльність.

Доведено, що найважливішою причиною ефективного здійснення контролю розрахункових операцій є впровадження на підприємстві системи обліку та контролю на основі виділення центрів відповідальності.

Впровадження на підприємстві системи обліку та контролю на основі виділення центрів відповідальності дозволяє делегувати повноваження та відповідальність за результати діяльності, а також оперативно здійснювати управління розрахунками сільськогосподарських підприємств.

З метою забезпечення дієвості внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами, запропоновано використовувати форми оперативної внутрішньої звітності, які сприятимуть прийняттю раціональних тактичних та

стратегічних рішень керівництва щодо управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, зокрема:

- оперативний звіт про стан дебіторської (кредиторської) заборгованості;
- нагромаджувальна відомість дебіторської заборгованості з простроченим терміном позовної давності;
- довідка-розшифрування статей звітності дебіторської (кредиторської) заборгованості;
- звіт щодо строків оплати за рахунками, виставленими менеджерами та ін.

На основі фінансового та маркетингового підходів до управління дебіторською заборгованістю підприємств, що мають певні недоліки, запропоновано застосовувати інтегральний підхід з орієнтацією на прибуток.

Отже, головними аспектами вдосконалення ефективності і оптимізації обліку розрахунків з покупцями та замовниками є розширення штату для деталізації обліку і можливості проведення економічного аналізу і ведення оперативного обліку.

Також постійне підвищення кваліфікації співробітників, введення гнучкої системи знижок, впровадження систематичного перегляду на дату балансу довгострокової заборгованості по окремим дебіторам.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО»

3.1 Оцінка платоспроможності покупців

Важливим напрямком управління дебіторською заборгованістю, на відміну від її контролю, є можливість не тільки збирати прострочені рахунки і позбавлятися безнадійних боргів, але й вивести підприємство на максимальний рівень прибутковості.

Щоб цього досягти, в умовах ринкової конкуренції недостатньо притримуватись тільки «надійних» покупців, оскільки при цьому виключається значна частка продаж, що припадає на обмеження платоспроможності покупців.

Отже, оцінка ризикованості є досить важлива та стає необхідною основою для реалізації методів стягнення боргів.

Таким чином, підприємства необхідно впорядкувати за категорією ризику. Ідентифікація рівнів ризикованості цифрами або буквами дозволить зберігати інформацію про них в пам'яті комп'ютера і використовувати її при аналізі даних, а також для прискорення вибіркового досліджень [46].

Наприклад, легко можна зробити витяг із звіту, що відображав би не тільки наявність рахунків, що свідчили про прострочення, але і відмічені рахунки, що попали в категорію високого ризику та, відповідно, свідчили про погіршення становища на підприємстві.

Така додаткова інформація допомогла управляти і контролювати дебіторську заборгованість [47, с. 86].

Для того щоб розпочати аналізувати фінансовий стан підприємства я проаналізувала саму фінансову звітність, але там я побачила помилку в звітності.

А саме, в Формі № 1-мс в розділі 2 «Активи», в рядку 1165 (гроші та їх еквіваленти) на кінець звітнього періоду значення стоїть зі знаком «-».

Я так розумію, що це кредити або інші поточні зобов'язання, але бухгалтер помилився.

Саме тому, я з Актива баланса з показником «-», що стояв в коді рядка в 1165 записала в розділ Пасив в код рядка 1690.

Внаслідок цього, в Активі Баланса, код рядка якого 1300, значення буде 2925,0, а в Пасиві Баланса, в код рядка якого 1900, значення буде 2925,0, тому Пасив і Актив Баланса будуть однаковими.

Враховуючи цю кориктеровку я і проаналізувала фінансовий стан.

Таблиця 3.1 – Показники господарської діяльності ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» за період 2019 по 2021 рр.

№ з/п	Показник	Рік			Відхилення 2021/2019рр.	
		2019	2020	2021	Абсолютне	Відносне
1	Дохід(виручка)від реалізації продукції (товарі, робіт, послуг), тис. грн.	3490,7	3787,0	5564,7	2074,0	159,42
2	Чистий дохід(виручка) від реалізації продукції (товарі, робіт, послуг), тис. грн.	3018,7	3648,3	4837,7	1819,0	160,26
3	Вартість закупленої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1072,1	1849,6	1857,3	785,2	173,24
4	Валовий прибуток, тис. грн.	3490,7	3787,0	5903,1	2412,4	169,11
5	Чистий прибуток, тис. грн.	1758,7	1066,0	1495,1	-263,6	85,01
6	Середньооблікова чисельність працюючих, чол.	5	7	10	5	200

Дивлячись на данні таблиці можна зробити висновок, що з 2019 по 2021рр. відбувається поступове зростання майже всіх показників господарської діяльності підприємства, що свідчить про збільшення надання послуг.

За три роки відбулося збільшення доходу від реалізації продукції, приріст у 2021р. порівняно з 2019р. склав 2074,0 тис. грн. або на 59,42% більше.

Можна зазначити, що порівняно з 2020 роком чистий прибуток виріс на

429,1 тис. грн. в 2021 році, але порівняно з 2019 р. бачимо зменшення на 85%.

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється за даними балансу та дозволяє визначити спроможність підприємства своєчасно сплачувати свої поточні зобов'язання за допомогою розрахунку наступних показників що наведені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» за період з 2019 по 2021рр.

№ з/п	Показник	Нормативне значення	Рік			Відхилення	
			2019	2020	2021	Абсолютне	Відносне
1	Коефіцієнт покриття	>1	0,74	1,95	5,29	4,55	714,86
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	-0,12	0,22	0,42	0,54	-3,5
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0 збільшення	0,12	0,22	0,42	0,3	3,5

Так, у 2021р. значення коефіцієнту покриття становило 5,29, що на 614,9% більше порівняно з 2019р.

Це означає, що на 1 гривню поточних зобов'язань приходилося 5,29 гривень поточних активів підприємства.

Тому збільшення розміру грошових коштів на 6,2 тис.грн. спричинило збільшення значення коефіцієнту абсолютної ліквідності на 0,54 відсоткових пункти і у 2021р. він склав 0,42 тобто ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» негайно може погасити 42% своєї заборгованості, що говорить про зниження платоспроможності підприємства.

Оскільки нормативне значення знаходиться у межах 2 – 5,5, то завищене значення цього показника поки що підприємство не бере позикових кредитів та оборотні активи з роками становляться більше ніж зобов'язання.

Так як в фінансовій звітності підприємства я побачила помарку, тому грошові кошти в 2019 році я перенесла в пасив підприємства.

Таблиця 3.3 – Оцінка майна та капіталу ТОВ «Голден Ленд Агро» за 2019-2021 рр., тис. грн.

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2019р.	2020р.	2021р.	Відношення у% 2021р. до 2019р.
	Майно-усього	2762,0	3862,5	6197,8	224,39
1	Необоротні активи	2175,0	2937,1	3990,9	183,49
1.1	Основні засоби	2175,0	2420,5	3990,9	183,49
1.2	Довгострокові біологічні активи	0,0	0,0	0,0	0,00
2	Оборотні активи	587,0	925,4	2206,9	375,96
2.1	Запаси	681,0	819,4	2033,4	298,59
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	69,0	106,0	167,3	242,46
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	0,0	0,0	6,2	167,63
2.4	Інші оборотні активи	0,0	0,0	0,0	0,00
2.5	Витрати майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0	0,00
3	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0,0	0,0	0,0	0,00
	Капітал-усього	2762,0	3862,5	6197,8	224,40
4.	Власний капітал	2128,7	3194,7	4689,8	220,31
4.1	Зарєстрований (пайовий) капітал	370,0	370,0	370,0	0,0
5.	Зобов'язання із забезпечення	796,3	667,8	1508,0	189,38
5.1	Довгострокові зобов'язання	0,0	193,1	1091,1	3,77
5.2	Поточні зобов'язання	796,3	474,7	416,9	52,35
5.3	Поточна кредиторська заборгованість	20,0	474,7	43,3	216,50
5.4	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримувані для продажу, та групами вибуття	0,0	0,0	0,0	0,00

Таке значення коефіцієнта знаходиться в межах нормативу 0,2 – 0,45 і свідчить про ефективності використання коштів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності протягом трьох років також мав тенденцію до збільшення, що говорить про збільшення якості оборотних активів.

Так, у 2021р. кожна гривня поточних зобов'язань могла бути погашена лише 0,42 гривнями найбільш ліквідних активів.

Таке значення показника ще раз свідчить про недоліки у використанні поточних активів, але мені здається що з кожним роком цей показник буде в

межах нормативного значення.

Аналіз майна та капіталу ТОВ «Голден Ленд Агро» проведено на підставі таблиці. Як випливає з даних, майно підприємства за досліджуваний період збільшилося на 124 %, або на 48530 тис.грн., за рахунок збільшення необоротних – на 83%, та оборотних активів – на 275%. Це свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства.

Також бачимо збільшення вартості основних засобів на 1815,9 тис.грн.

Щодо оборотних активів, то зростання цієї групи на 275% зумовлено значним чином приростом поточної дебіторської заборгованості на 98,3 тис.грн. (через невиконання покупцями зобов'язань зі сплати за надані послуги). Зростання вартості запасів на 198% обумовлено збільшенням продуктивності підприємства, збільшення продажів та виробництва.

Як видно з другої частини таблиці, капітал підприємства за останні 3 роки зріс на 124%, або на 3435,8 тис.грн.

Значне збільшення власного капіталу (на 120%) обумовлено передусім збільшенням власного капіталу на 120 % та збільшенням виробництва підприємства. Поряд з цим спостерігаємо шалений приріст зобов'язань і забезпечень – на 89% у 2021р. порівняно з 2019р.

Це передусім зумовлено ростом поточної кредиторської заборгованості на 116% або на 23,3 тис.грн. в основному за рахунок кредиторської заборгованості

Фінансовий стан ТОВ «Голден Ленд Агро» можна охарактеризувати так:

- підприємство має задовільний майновий стан, оскільки коефіцієнт оновлення основних виробничих фондів перевищує коефіцієнт вибуття, але значення показника зносу говорить про необхідність їх подальшого та більшого активного оновлення;

- наявність тенденції до зростання показників рентабельності, що свідчить про підвищення ведення ефективної господарської діяльності підприємством з метою отримання прибутку;

- низькі значення показників ліквідності і платоспроможності є

наслідком використання компромісної політики управління активами, яка передбачає максимізацію прибутку із заданим ступенем втрати ліквідності;

– підприємство має нормальну фінансову стійкість, але спостерігається деяке її погіршення, що підкреслює проблему платоспроможності, зростає питома вага залучених джерел фінансування, підвищився ступінь мобільності використання власного капіталу;

– деяке зниження рівня ділової активності, що пов'язано із зниженням швидкості обертання активів, власного капіталу, кредиторської заборгованості і відповідним збільшенням терміну її погашення, проте дещо підвищилася платоспроможність покупців та скоротився строк обороту коштів.

проаналізувавши отримані результати, зазначу, що за досліджуваний період бачимо зростання чистого доходу від реалізації продукції (більше ніж в 1 раз) разом зі собівартості (у 2,3 рази). Валовий прибуток, у 2020 році став менше ніж в 2019 році на 304,2, але у 2021 році валового прибутку отримано в порівнянні з 2020 р. на 683,3. Слід зазначити, аналізуючи чистий прибуток у відсотках до чистого доходу від реалізації послуг, показник знижується в динаміці – на 30% у 2021 р. порівняно з 2019р. І також, чистий прибуток у відсотках до валового прибутку зменшився на 23% за аналогічний період. Це свідчить, про зниження прдажу товарів та послуг, це може бути зв'язано з ситуаціями в світі, що відбувались в 2021 році, а також знижена була націнка на товари.

Таким чином, фінансовий результат - це узагальнюючий показник аналізу та оцінки ефективності діяльності суб'єкта господарювання на певних стадіях його формування.

Таблиця 3.4 – Фінансові результати діяльності ТОВ «Голден Ленд Агро» за 2019-2021 рр., тис. грн.

№ з/п	Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2019 р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3018,7	3648,3	4837,7	160,26

2	Операційні витрати, у тому числі: а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	1169,4	2103,2	2786,5	238,28
	б) адміністративні витрати;	0,0	0,0	0,0	
	в) витрати на збут;	0,0	0,0	0,0	
	г) інші операційні витрати.	0,0	0,0	0,0	
3	Валовий прибуток (збиток)	1849,3	1545,1	2051,2	110,92
4	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	61,26	42,35	42,40	69,21
5	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	0,0	0,0	0,0	
6	Фінансові та інвестиційні доходи	0,00	0,00	0,00	
7	Фінансові та інвестиційні витрати	0,0	0,0	0,0	0,0
8	Фінансовий результат до оподаткування	1849,3	1175,4	1649,5	89,20
9	Витрати (дохід) з податку на прибуток	90,6	109,4	154,4	170,42
10	Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	0,00	0,00	0,00	
11	Чистий прибуток (збиток)	1758,7	1066,0	1495,1	85,01
12	Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	58,26	29,22	30,91	53,06
16	Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	95,10	68,99	72,89	76,65

Основними цілями проведення фінансового аналізу є:

– своєчасне забезпечення керівництва підприємства та його фінансово-економічних служб інформацією, що дозволяє сформулювати необхідне судження про результати діяльності підприємства у різних сферах господарювання за звітний період у порівнянні з попереднім, рядом минулих

фінансових періодів, з бізнес-планом, результатами діяльності інших підприємств;

- виявлення факторів, дія яких призвела до зміни показників фінансових результатів та резервів зростання прибутку;

- розробка заходів щодо збільшення прибутку підприємства.

Прибуток чи збиток підприємства є основним показником, що відображає його фінансовий результат, що складається з сукупності доходів та витрат, що виникають внаслідок здійснення господарських операцій.

Прибуток – це позитивний фінансовий результат, збиток – негативний фінансовий результат. Таким чином, фінансові результати – це заслуга організації. Прибуток за це є результатом хорошої, продуктивної роботи або зовнішніх об'єктивних і суб'єктивних факторів, а збиток – результатом незадовільної роботи чи зовнішніх негативних факторів. Проаналізувавши показники структури капіталу, доцільно вказати, що коефіцієнт автономії за даний період збільшився на 4%, і на кінець 2021 року становив 0,76, це свідчить про стабільний фінансовий стан підприємства та збільшення фінансової незалежності підприємства.

Дивлячись на показник коефіцієнта концентрації залученого капіталу та фінансування, то можна побачити, що частка зобов'язань величч пасивів зменшилась на 11% у 2022 році ніж в 2019р.

Дивлячись на показник коефіцієнта концентрації залученого капіталу та фінансування, то можна побачити, що частка зобов'язань величч пасивів зменшилась на 11% у 2022 році ніж в 2019р.

Коефіцієнт фінансування при нормативному значенні <1 в 2021 році показник становить 0,09, на протязі досліджуваного періоду бачимо тенденцію зменшення.

3.5 – Оцінка фінансової стійкості ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» за 2019-2021 роки

№ з/п	Показник	Нормативне значення	2019р.	2020р.	2021р.	Відношення%2021 р.до2019
1.1	Коефіцієнтавтономії	>0,5	0,73	0,83	0,76	104,11
1.2	Коефіцієнтконцентрації залученого капіталу	<0,5	0,27	0,17	0,24	88,89
1.3	Коефіцієнт фінансування	<1	0,37	0,15	0,09	24,32
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,37	0,21	0,32	86,49
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	0,0	0,06	0,19	119,00
1.6	Коефіцієнтструктури залученогокапіталу	Збільшення	0,00	0,29	0,72	72,0
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Збільшення	-46,3	450,7	1790	3866,09
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	>0,1	-0,08	0,49	0,81	1012,50
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	>0,5	-0,07	0,55	2,18	3114,30
2.4	Коефіцієнтманевреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,00	0,00	0,01	101,00
3.1	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,79	0,63	0,64	81,01
3.2	Коефіцієнт накопичення	Збільшення	0,11	0,16	0,15	136,36
3.3	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних	Збільшення	0,27	0,32	0,55	203,70

Коефіцієнт довгостроковго залучення позикових коштів за 2019 р-2021р. збільшується свідчитьпро збільшення витрат підприємства на виплату відсотків за кредит.

Щодо стану оборотних активів, можна зазначити, що коефіцієнт маневреностівласного капіталу має позитивний значення протягом 2020 року та 2021 року, а в 2019 році показник був від'ємним.

Цей показник показує частку власних коштів підприємства, спрямовану на фінансування оборотних активів.

Зростання показника у динаміці свідчить про підвищення власних фінансових можливостей підприємства, що також є позитивною тенденцією у

процесі функціонування господарюючого суб'єкта.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів також має позитивну тенденцію та збільшується на 0,89 у 2022р. порівняно з 2019р..

Значення цього коефіцієнта вище нормативного та означає невелику залежність підприємства від зовнішніх кредиторів.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів дорівнює нулю в 2019 році та 2020 році, але 2021 році показник стає 0,01 (більше нуля).

Аналізуючи показники стану основного капіталу, доцільно зазначити, що значення коефіцієнтів реальної вартості майна та реальної вартості основних засобів у майні зменшуються у 2021р. порівняно з 2019р. на 0,15 одиниць.

Коефіцієнт накопичення амортизації зростає протягом 2019-2021р.р., таким чином зменшується фінансовий ризик на покриття капіталу, авансованого в необоротні активи.

Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів зростає на 103% протягом досліджуваного періоду.

Отже, провівши оцінку фінансової стійкості підприємства за 2019-2021р.р., можна зробити висновок, що підприємство знаходиться у стабільному стані, до того ж спостерігається поліпшення деяких результатів у динаміці.

Підприємство може покрити деякі свої зобов'язання за рахунок власних джерел, фінансова стійкість стабільна, воно може самостійно формувати оборотний капітал і фінансувати свої оборотні активи тільки за рахунок власного капіталу.

Фінансова незалежність зменшується з року в рік, а разом з тим збільшується ймовірність фінансового ризику у майбутніх періодах.

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів проведена на основі даних в таблиці.

Проаналізувавши ліквідність балансу підприємства, можна побачити, що протягом досліджуваного періоду 2019-2021 р.р., спостерігається таке виконання умов дотримання нерівностей: $A1 = P1$, $A2 < P2$, $A3 > P3$

Не виконується умова тотожності середньоліквідних активів та

короткострокові зобов'язань.

Тобто баланс має перспективну ліквідність та не має поточної.

Оцінюючи платоспроможність, спостерігаємо наступне: значення всіх розрахованих у цьому підрозділі коефіцієнтів нижче нормативного значення протягом всього періоду, крім коефіцієнта загальної платоспроможності.

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів проведена на основі даних в таблиці.

Проаналізувавши ліквідність балансу підприємства, можна побачити, що протягом досліджуваного періоду 2019-2021 р.р., спостерігається таке виконання умов дотримання нерівностей: $A1=P1$, $A2<P2$, $A3>P3$

Низький показник коефіцієнта абсолютної ліквідності вказує на те, що підприємство не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

При значенні коефіцієнта покриття (загальної ліквідності) більше 2, платоспроможність підприємства велика, а значить існує невеликий фінансовий ризик, як для самого підприємства, так і для його контрагентів.

Оцінка ліквідності (платоспроможності) підприємства.

Під платоспроможністю підприємства розуміють його готовність погасити короткотермінову заборгованість власними коштами.

Оборотність оборотних коштів - показник ділової активності, який вимірює ефективність використання оборотних активів підприємства (грошових коштів, запасів товарів, виробничих запасів, дебіторської заборгованості).

Таблиця 3.6 – Оцінка ліквідності, платоспроможності ТОВ «Голден Ленд Агро» за 2019-2021 рр., тис. грн.

№з /п	Показник	Нормативне значення	2019р.	2020р.	2021 р.	Відношення % (відхилення, +; -)
1. Оцінка ліквідності						

1.1	Високоліквідніактиви(А1)	≥П1	0,0	0,0	6,2	620,0
1.2	Середньоліквідніактиви(А2)	≥П2	0,0	106,0	167,3	16730,0
1.3	Низьколіквідніактиви(А3)	≥П3	2175,0	2420,5	3990,9	183,49
1.4	Найбільшстроковізобов'язання(П1)	≤А1	0,0	0,0	6,2	620,0
1.5	Короткостроковізобов'язання(П2)	≤А2	0,0	0,0	373,6	37360,0
1.6	Довгостроковізобов'язання(П3)	≤А3	0,0	193,1	1091,1	109110,0
2.Оцінкаплатоспроможності						
2.1	Коефіцієнтабсолютноїліквідності	≥0,2	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2	Проміжнийкоефіцієнтпокриття	≥0,7	0,69	0,61	0,42	71,52
2.3	Коефіцієнтпокриття(загальної)	≥2	0,74	1,95	5,29	714,86
2.4	Коефіцієнт загальної	Збільшення	3,47	8,14	14,87	428,53

Проаналізувавши оборотність ресурсів підприємства, можна побачити, що протягом досліджуваного періоду 2019-2021 р.р., спостерігається збільшення/зменшення показників.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів показує кількість оборотів за рік і визначається відношенням реалізованої за рік продукції (РП) до середньорічного залишку нормованих оборотних коштів

Таблиця 3.7 – Оцінка оборотності оборотних активів ТОВ «Голден Ленд Агро» за 2019-2021 рр., тис.грн.

Показник	Норматив незначен ня	2019р.	2020р.	2021р.	Відноше нняу % (відхиле ння,+;-)
3. Оцінка оборотності оборотних активів					

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	3018,7	3648,3	4837,7	160,26
Середньорічна вартість оборотних активів	-	680,05	837,7	1566,15	230,30
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Збільшення	4,44	4,36	3,09	69,57
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,23	0,23	0,32	139,13
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	81,08	82,57	116,51	143,70

3.2 Аналіз показників оборотності дебіторської заборгованості

Аналіз дебіторської заборгованості включає комплекс взаємозалежних питань, які стосуються оцінки фінансового стану організації.

Потреба цьому виникає у керівників відповідних служб; аудиторів, які перевіряють правильність відображення боргів дебіторів; фінансових аналітиків кредитних організацій та інвестиційних інститутів.

Головною метою аналізу дебіторської заборгованості є розробка заходів щодо вдосконалення реальної або формування нової політики кредитування покупців, спрямованої на збільшення прибутку організації, прискорення розрахунків та зниження ризику неплатежів.

У розробці політики управління дебіторської заборгованістю акцент робиться на розширення обсягу продажу продукції, оптимізацію загального обсягу заборгованості та забезпечення своєчасної її інкасації.

Ефективність управління зобов'язаннями організації великою мірою залежить від знань методики аналізу та умінь їх використання.

Завдання аналізу полягають у виявленні розмірів, оцінці динаміки не виправданої заборгованості та причин її виникнення чи зростання.

Зовнішній аналіз стану розрахунків з дебіторами базується на даних форми №1 та №5 бухгалтерської (фінансової) звітності.

Для внутрішнього аналізу залучаються дані аналітичного обліку

рахунків, призначених обґрунтування інформації про розрахунки з дебіторами.

Таблиця 3.8 – Розрахунок коефіцієнтів оборотності ресурсів підприємства

Показник	Нормативне значення	2019р	2020р	2021р	Відхилення
Коефіцієнт оборотності активів	> 0, збільш.	1,37	1,10	0,96	70,1
Коефіцієнт оборотності основних фондів	> 0, збільш.	1,88	1,59	1,51	80,32
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	> 0, збільш.	4,44	4,82	3,09	69,59
Коефіцієнт оборотності запасів	> 0, збільш.	5,16	4,86	3,39	65,70
Коефіцієнт оборотності дебіт. заборг.	> 0, збільш.	31,9	41,7	35,4	111,0
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	> 0, збільш.	2,74	1,37	1,23	44,89

Коефіцієнт оборотності активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середній величині підсумку балансу підприємства і характеризує ефективність використання підприємством всіх наявних ресурсів незалежно від джерел їх залучення.

Проаналізувавши оборотність ресурсів підприємства, можна побачити, що протягом досліджуваного періоду 2019-2021 р.р., спостерігається збільшення/зменшення показників.

Оцінюючи оборотність, спостерігаємо наступне: значення всіх розрахованих у цьому підрозділі коефіцієнтів вище нормативного значення протягом всього періоду.

Таблиця 3.9 – Періоди оборотності фінансових ресурсів підприємства

Показник	Нормативне значення	2019 р., дні	2020 р., дні	2021 р., дні	Відхилення
Період оборот активів	> 0, зменш.	262,77	327,27	375,0	142,71
Період оборот основних фондів	> 0, зменш.	191,49	226,42	238,41	124,50
Період оборот оборотних активів	> 0, зменш.	81,08	74,69	116,50	143,69
Період оборот запасів	> 0, зменш.	69,77	74,07	106,19	152,20
Період оборот дебітор. заборг.	> 0, зменш.	11,29	8,63	10,17	90,08

Період оборот ВК	> 0, зменш.	131,39	262,77	292,68	222,76
------------------	-------------	--------	--------	--------	--------

За результатами аналізу даних табл. 3.7 надаються висновки про швидкість оборотності фінансових ресурсів підприємства: як по кожному звітному періоду, так і за досліджуваний період взагалі.

Розрахунок даних показників має важливе значення для підприємства. Це пояснюється наступним:

1) від швидкості обороту активів залежить обсяг виручки від реалізації продукції;

2) з розмірами виручки від реалізації, а, отже, і з оборотністю активів пов'язана відносна величина комерційних та адміністративних витрат: чим швидше оборот, тим меншою відносно кожного обороту є сума цих витрат;

3) прискорення обороту на певній стадії кругообігу фондів підприємства приводить до прискорення обороту й на інших стадіях операційного циклу (на стадіях постачання, виробництва, збуту, розрахунків за готову продукцію).

З наведеної таблиці видно, що підприємство має коефіцієнт оборотності активів на 2021 рік становить 0,96 тис.грн., що на кожную 1 рупію, вкладену в активи, виробляється 0,96 гривень, але порівняно з 2019р. цей показник зменшився на 0,41 тис.грн., що означає, що в 2019 році на кожную 1 гривню, вкладену в активи, виробляється 1,37 грн..

Фінансовий стан підприємства є рух грошових потоків, які обслуговують виробництво і його продукції.

Також фінансовий стан організації відображає здатність підприємства фінансувати свою діяльність, яка характеризується:

- своєчасним виконанням платежів; забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідні нормального функціонування підприємства;
- доцільністю розміщення коштів та ефективністю використання; фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами;
- платоспроможністю та фінансовою стійкістю.

Таким чином, фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансової діяльності. Якщо виробничий і фінансовий плани успішно виконуються, це позитивно впливає на фінансове становище підприємства.

Якщо ж план виробництва не довиконано, відбувається підвищення собівартості продукції, що випускається, зменшується виручка і суми прибутку і як наслідок - погіршується фінансовий стан підприємства та його платоспроможність.

Стійке фінансове становище своєю чергою надає позитивний вплив виконання виробничих планів і забезпечення потреб виробництва необхідними ресурсами. Тому фінансова діяльність як складова частина господарської діяльності спрямована на забезпечення планомірного надходження та витрачання коштів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій власного та позикового капіталу та найбільш ефективного його використання.

3.3 Напрямки підвищення ефективності управління дебіторської заборгованості на підприємстві

У цій роботі було проведено аналіз фінансового стану Товариства з обмеженою відповідальністю «Голден Ленд Агро».

Актуальність проведеної роботи полягає в тому, що аналіз фінансового стану як важливий економічний показник дає загальне уявлення про підприємство загалом і вважається важливим фактором зростання продуктивності[50].

Проведення аналізу фінансового становища організації визначається кількома причинами, як-от:

- фінансова нестійкість підприємства;
- зростання фінансових ризиків організацій за умов ринкової

економіки;

- розвиток конкурентної боротьби між організаціями та групами компаній у різних сегментах ринку;
- кризи, із якими організація може зіштовхуватися у процесі своєї діяльності.

Мета аналізу полягає не лише в тому, щоб встановити та оцінити фінансовий стан підприємства, а й у тому, щоб постійно проводити роботу, спрямовану на його покращення[51].

Аналіз фінансового стану підприємства показує, за якими напрямками треба вести цю роботу, дає можливість виявити найважливіші аспекти та найслабші позиції у фінансовому стані підприємства.

У ринковій економіці будь-яке підприємство за певних обставин може опинитися у кризовому фінансовому стані.

Причини такого становища пов'язані як із впливом довкілля діяльність підприємства, і з внутрішніми недоліками управління виробництвом.

Досягти фінансової стійкості та ефективності функціонування такі підприємства можуть за допомогою їх фінансового оздоровлення

Для виконання поставленої мети було вирішено такі завдання:

- вивчено теоретичні аспекти фінансового стану;
- проведено кореляційно-регресійний аналіз показників Товариства з обмеженою відповідальністю «Голден Ленд Агро».

Діяльність суб'єкта господарювання тісно пов'язана з виникненням дебіторської та кредиторської заборгованості.

Їх величина впливає на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства.

Нестабільність економічної ситуації в Україні призводить до погіршення стану розрахунків між підприємствами, істотного збільшення ризиків реалізації на умовах відстрочки оплати.

Низька платоспроможність підприємств викликає зростання обсягів дебіторської заборгованості та зменшення кредиторської, що призводить до

порушення платіжного балансу [52].

На даний час облік дебіторської заборгованості в складі оборотних активів має багато недоліків:

- відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі.
- крім цього співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості на різних підприємствах однієї галузі буває неоднаковим, що не дозволяє встановити балансування між ними;
- вивчення обліку сумнівних боргів, зокрема резерву на їх покриття з метою зближення бухгалтерського та податкового обліку;
- потреба змін у будові реєстрів аналітичного і синтетичного обліку дебіторської заборгованості.

Сьогодні облік дебіторської та кредиторської заборгованостей ведеться в одному реєстрі – Журналі №3.

- проблеми пов'язані з управлінням дебіторською заборгованістю.

Сьогодні в період глобальних змін в різних сферах діяльності суспільства питання дебіторської заборгованості є досить актуальним.

В процесі обліку саме фінансовий стан підприємства значною мірою залежить саме від наявності та ефективного управління цим видом заборгованості.

Дебіторська заборгованість у сучасних умовах для покупців виступає джерелом кредитування їх діяльності на дуже вигідній основі, тому що виступає безвідсотковим кредитом.

Ця обставина обумовлює, крім перегляду традиційного розуміння самої сутності дебіторської заборгованості, ще й необхідність застосування ефективних управлінських дій, спрямованих на регулювання її розмірів [53].

Для ефективного управління діяльністю підприємства недостатньо здійснювати тільки кількісний аналіз показників оцінки поточного стану та стратегічно важливих перспектив управління активами.

Необхідно застосовувати якісний аналіз, основне завдання якого полягає

у виявленні видів продукції, за якими виникає найбільша дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, а також у визначенні найбільш важливих клієнтів (споживачів, посередників, постачальників) підприємства, основних видів продукції, за якими найчастіше виникає дебіторська заборгованість.

Управління дебіторської заборгованості має сприяти зростанню обсягу продажу товарів, фінансової стійкості фірми [54].

Після проведення аналізу дебіторської заборгованості, можна дійти висновку, керувати дебіторською заборгованістю треба із застосуванням таких рекомендацій:

- контролювати положення розрахунків з клієнтами по відстроченій заборгованості;
- аналізувати склад дебіторської заборгованості фірми за окремими її групами, тобто вести реєстр старіння дебіторської заборгованості;
- спостерігати за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості.

Щодо простроченої заборгованості потрібен пошук взаємоприйнятних рішень: розстрочка чи відстрочка платежу на встановлених умовах, розрахунки вексями (своїми чи банківськими, але авальовані банком), у низці ситуацій — оплата свого товару своїм продуктом (бартер), якщо він цікавий для постачальника, розрахунки акціями замовника та інше[55].

Видача замовнику відстрочки оплати завжди пов'язана із ризиком. Коли йдеться про регулярних клієнтів, то ризик невеликий.

Видача товарного кредиту новому клієнту може бути викликано наданням забезпечення: поруки чи банківської гарантії фірми з діловою надійною репутацією, надійних векселів до виконання, застави тощо.

Оскільки у ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО» багато замовників, їх доцільно заздалегідь згрупувати:

- надійні клієнти, їм може бути видано відстрочення платежу у зазначених ними сумі та строках;

- клієнти, яким може бути виданий товарний кредит у гранично обмеженому обсязі;
- клієнти, яким може бути виданий комерційний кредит тільки під відповідне забезпечення;
- клієнти, кредитування яких пов'язане з великим ризиком неплатежів і у зв'язку з цим недоцільно.

Для результативного керівництва дебіторську заборгованість треба вивчати як поведінка дебітора стосовно боргу.

Приміром, можна сформулювати три групи поведінки дебіторів:

- байдужість-недотримання терміну погашення до 30 днів;
- ділова порядність;
- непорядність – недотримання терміну погашення понад 30 днів.

Сама фірма вважається кредитором своїх клієнтів та замовників, а також постачальників у частині наданих їм авансів під майбутнє постачання виконання дебіторської заборгованості.

Застосування цих рекомендацій допоможе зниженню дебіторської заборгованості і підвищенню результативності роботи фірми.

Потребують розробки також моделі співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей і певного інструментарію, який дозволив би швидко та якісно виявляти негативні явища, що впливають на кількісні та якісні зміни цих заборгованостей[56].

Бажаним є співвідношення, коли кредиторська заборгованість переважає дебіторську на 10-20%.

Важливо вдосконалювати методику визначення суми резерву сумнівних боргів.

Потрібно внести зміни в діюче законодавство для стимулювання створення підприємствами цього резерву.

Практика показує, що більшість акціонерних підприємств, звітність яких є обов'язковою, не створюють резерву сумнівних боргів.

Потрібно вдосконалити політику управління дебіторською

заборгованістю, адже саме політика управління дебіторською заборгованістю, яка представляє собою частину загальної політики управління оборотними активами і маркетингової політики підприємства, спрямованої на розширення обсягів реалізації продукції, визначає ефективність роботи підприємства[57].

Тому досить важливим є визначення основних (ключових) етапів формування політики управління дебіторською заборгованістю:

- аналіз дебіторської заборгованості підприємства у попередньому періоді;
- формування принципів кредитної політики відносно до покупців продукції;
- визначення можливої суми фінансових коштів, які інвестуються в дебіторську заборгованість по товарному та споживчому кредиту;
- формування системи кредитних умов;
- формування стандартів оцінки покупців і диференціація умов надання кредиту;
- формування процедури інкасації дебіторської заборгованості;
- забезпечення використання на підприємстві сучасних форм фінансування дебіторської заборгованості;
- побудова ефективної системи контролю за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості.

Управління дебіторською заборгованістю безпосередньо впливає на прибутковість господарського товариства.

Воно передбачає розробку дисконтної та кредитної політики щодо малоефективних покупців і визначення шляхів прискорення повернення боргів, а також вибір умов продажу, які забезпечують гарантоване надходження грошових коштів.

Однією з основних причин виникнення простроченої дебіторської заборгованості є взаємні неплатежі[59]. Зрозуміло, що причин цього явища багато, але, на наш погляд, механізм його виникнення закладений в існуючій системі бухгалтерського обліку, а точніше, в системі розрахунків між

господарюючими суб'єктами. Керівництву підприємства необхідно мати достовірну інформацію про стан дебіторської заборгованості.

Необхідною передумовою достовірності інформації є ведення обліку розрахунків згідно законодавства, здійснення своєчасного контролю і аналізу стану взаєморозрахунків і заборгованості[60]. Розглянуто, що під дебіторською заборгованістю розуміється право вимоги організації надходження фінансових і нефінансових активів. Воно виникає з зобов'язань юридичних і фізичних осіб за договором у ході господарської діяльності, з метою забезпечення прийняттого рівня фінансової стійкості.

Дебіторська заборгованість є одним із різновидів фінансових активів підприємства, який може бути реалізований, переданий, обмінений на майно, продукцію, результати виконання робіт або надання послуг[63]. Вивчення теоретичних аспектів обліку та аналізу дебіторської заборгованості, вивчення законодавчої та нормативної бази, дозволяє стверджувати, що виникнення дебіторської заборгованості в певних межах є ознакою нормального функціонування підприємства, проте не у тому разі, коли відбувається її безконтрольне зростання і систематичне несвоєчасне погашення (оскільки створення великих обсягів дебіторської заборгованості призводить до ситуації, яка характеризується низькою платоспроможністю підприємства), класифікація дебіторської заборгованості має важливе значення для правдивої, точної організації обліку, достовірного аналізу [62].

ВИСНОВОК

На сучасному етапі розвитку своєчасне та повне виконання платіжних зобов'язань є умовами стійкого функціонування підприємства в розвиненій ринковій економіці.

На сьогодні, коли Україна знаходиться в перехідному періоді, спостерігається зворотна тенденція – криза неплатежів.

Тому однією з важливих задач є вивчення, керування і аналіз дебіторської заборгованості, оскільки недбале ставлення до дебіторської заборгованості приводить до уповільнення розрахунків, затримання виплат по заробітній платі і взагалі до погіршення фінансового стану підприємства.

У зв'язку з цим, питання організації обліку та аналізу дебіторської заборгованості, а також аспектів вдосконалення на сьогоднішній день є надзвичайно актуальні [61].

На основі критичного аналізу обліково-економічної літератури визначено, що існуючі класифікації заборгованості є неповними і охоплюють лише одну ознаку.

Суперечливість нормативно-правової бази обліку розрахунків за претензіями та відшкодуванням завданого збитку, зумовлює різнобічність поглядів щодо відображення даних господарських операцій в бухгалтерському та податковому обліку.

З метою ефективної організації обліку на підприємстві необхідно розробити та затвердити: наказ про облікову політику, альбом первинних документів та графік документообігу щодо обліку розрахунків за претензіями та відшкодування завданих збитків, інструкції по заповненню первинних документів, наказ про ведення претензійно-позовної роботи на підприємстві тощо.

Для прийняття управлінських рішень важливе значення має повнота і об'єктивність інформації, пов'язаної з дебіторською заборгованістю.

Вирішення багатьох проблемних питань дозволить значно вдосконалити організацію та методику обліку розрахунків з дебіторами.

Створення ефективної системи контролю за якістю обліку розрахунків з дебіторами вимагає розробки чіткої та досконалої класифікації дебіторської заборгованості, уніфікації способів її оцінки та документів аналітичного обліку.

Це, відповідно, дозволить накопичувати інформацію про розрахунки з дебіторами з різними рівнями деталізації і узагальнення.

Залежно від розміру дебіторської заборгованості, термінів її погашення, і навіть від цього, яка ймовірність непогашення заборгованості, можна дійти втішного висновку про стан оборотних засобів підприємства і тенденції його розвитку.

Дебіторська заборгованість, як економічна категорія, має низку класифікаційних ознак: ступінь ліквідності, елементний склад, термін освіти і т.д.

Політика управління дебіторською заборгованістю є частиною загальної політики управління з використанням оборотного капіталу та маркетингової політики підприємства, спрямованої на розширення обсягу реалізації продукції і полягає в оптимізації загального розміру цієї заборгованості та забезпечення своєчасної її інкасації.

Підсумовуючи виконану роботу можна сформулювати такі висновки. Дебіторська заборгованість – це вимоги фірми стосовно іншим компаніям, клієнтам та організаціям отримання грошей, постачання продукції чи виконання робіт, надання послуг.

Незважаючи на те, що дебіторська заборгованість втілює майбутню вигоду, що забезпечує здатність прямо чи опосередковано створювати приріст коштів, зазвичай немає стовідсоткової впевненості щодо термінів та суми отримання таких коштів [64].

У цьому дебіторську заборгованість ділять на: поточну і прострочену.

Виділяють шість груп зовнішніх факторів, які істотно впливають на дебіторську заборгованість:

- загальний економічний стан у країні;
- стан розрахунків у країні;
- ефективність грошово-кредитної політики;
- рівень інфляції;
- види продукції, що випускається;
- місткість ринку і ступінь його насиченості.

Організація обліку дебіторської заборгованості включає у собі обов'язковий контроль термінів позовної давності.

Загальновстановлений законом термін, протягом якого можна подавати позов, дорівнює трьом рокам.

Варто враховувати, що в деяких випадках максимальні строки подання позовних вимог до суду можуть бути змінені на більший чи менший бік.

Наявність дебіторської заборгованості означає дохід підприємствам, але у майбутньому, і за умови, що партнер залишиться платоспроможним, тоді як контрагент користується цими грошима у час.

Дослідження проводилося на прикладі ТОВ «ГОЛДЕН ЛЕНД АГРО», створеного як підприємство з вирощування зернових та технічних культур. Вивчивши показники діяльності компанії бачимо, що за три роки відбулося збільшення доходу від реалізації продукції, приріст у 2021р. порівняно з 2019р. склав 2074,0 тис. грн. або на 59,42% більше.

Можна зазначити, що порівняно з 2020 роком чистий прибуток виріс на 429,1 тис. грн. в 2021 році, але порівняно з 2019 р. бачимо зменшення на 85%. Для обліку розрахунків із дебіторами використовуються такі рахунки: 37 (371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379), 18 та інші.

Синтетичний облік узагальнює та групує відомості про проходження та склад коштів фірми, їх споживачів та джерел у єдиному грошовому вираженні, створюючи суми для звітності, загальної для кожного рахунку – для складання балансу та інших форм звітності.

Для діяльного опису властивості об'єктів бухгалтерського обліку використовуються аналітичні рахунки, у яких, крім вартісного вимірника,

використовуються трудові і натуральні вимірники.

Облік змін та наявності окремих об'єктів та видів господарських коштів, а також джерел їх формування із застосуванням різних вимірювачів називаються аналітичним рахунком.

В роботі наочно представлені господарські операції з основних рахунків обліку дебіторської заборгованості, розписано порядок обліку та списання заборгованості.

Першим етапом в аналізі дебіторської заборгованості вважається аналіз її структури, складу та динаміки.

Вивчивши дані показники бачимо, що дебіторська заборгованість 2021 р. проти 2019 р. збільшилася на 242,46%. Дане збільшення спровоковано збільшенням заборгованості за розрахунками з покупцями.

Аналіз майна та капіталу ТОВ «Голден Ленд Агро» проведено на підставі таблиці.

Як впливає зростання майна підприємства за досліджуваний період збільшилося на 124 %, або на 48530 тис.грн., за рахунок збільшення необоротних – на 83%, та оборотних активів – на 275%. Це свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства. Також бачимо збільшення вартості основних засобів на 1815,9 тис.грн.

Щодо оборотних активів, то зростання цієї групи на 275% зумовлено значним чином приростом поточної дебіторської заборгованості на 98,3 тис.грн. (через невиконання покупцями зобов'язань зі сплати за надані послуги). Зростання вартості запасів на 198% обумовлено збільшенням продуктивності підприємства, збільшення продажів та виробництва. Серед основних рекомендацій можна назвати:

- ведення обліку в розрізі клієнтів, із зазначенням в історії рахунку основних моментів договору;
- розподіл клієнтів на групи, відповідно до їх платоспроможності;
- постійний контроль за строками оплати та своєчасне інформування клієнтів про наявність заборгованості;

- використовувати систему знижок та штрафів;
- спостерігати за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;
- аналізувати склад заборгованості.

Всі вищезгадані заходи допоможуть знизити розмір заборгованості та підвищити фінансову стійкість компанії.

Під дебіторською розуміють заборгованість інших організацій, працівників та фізичних осіб цієї організації (заборгованість покупців за куплену продукцію, підзвітних осіб за видані ним під звіт грошові суми та ін.).

Організації та особи, які повинні цій організації, називаються дебіторами. Порядок формування дебіторську заборгованість залежить від умов угоди, у межах якої виникла. У загальному випадку її сума дорівнює договірній ціні товарів, робіт або послуг, що реалізуються.

Фінансовий стан ТОВ «Голден Ленд Агро» можна охарактеризувати так:

- підприємство має задовільний майновий стан;
- наявність тенденції до зростання показників рентабельності, що свідчить про підвищення ведення ефективної господарської діяльності підприємством з метою отримання прибутку;
- низькі значення показників ліквідності і платоспроможності є наслідком використання компромісної політики управління активами;
- підприємство має нормальну фінансову стійкість, але спостерігається деяке її погіршення;
- деяке зниження рівня ділової активності, що пов'язано із зниженням швидкості обертання активів, власного капіталу, кредиторської заборгованості і відповідним збільшенням терміну її погашення, проте дещо підвищилася платоспроможність покупців та скоротився строк обороту коштів.

Отже, роль дебіторської заборгованості щодо ліквідності балансу у тому, що вона має бути більшою чи дорівнювати короткостроковим кредитам і позикам.

Це буде однією з умов визначення ліквідності балансу. Управління

дебіторської та кредиторської заборгованістю дозволяє підвищити ліквідніс.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Чеснакова Л. С., Алексеєва А. В., Масалітіна В. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2019. 397с.
2. Лишиленко О. В. Теорія бухгалтерського обліку : підруч. Київ : ЦУЛ, 2018. 219 с.
3. Ганін В. І. Теоретичні основи бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 336 с.
4. Лишиленко О. В. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ, : ЦУЛ, 2018. 219 с.
5. Просянюк Н. О. Бухгалтерський облік. Теоретичні основи: навч. посіб. Харків : Фактор, 2019. 204 с.
6. Верхоглядова Н.І., Шило В.П., Ільїна С.Б., Кисла В.І. : Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2017. 536 с.
7. Сук Л.К. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ : Знання, 2018. 647 с.
8. Лищенко О.Г. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством: *Запоріж. ін-т держ. та муніцип. упр.*, 2017. С. 114-117.
9. Ходус А. Управління фінансовими потоками підприємства у форматі дебіторської та кредиторської заборгованості. *Облік і фінанси*. 2017. С. 86 – 89.
10. Чорнобривець М.М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. С. 241 – 247.
11. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту: пер. з англ. Київ : Основа, 2017. 100 с.
12. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. *Фінанси України*. 2013. №4. С. 112-115.
13. Бондаренко О.С. Сучасні підходи до обліку дебіторської

заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Інвестиції*. 2017. № 7. С. 23-31.

14. Матицина Н.О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. *Вісник Дніпропетровського університету*, 2015. №9. С. 124-129.

15. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ЖІТІ, 2005. 756 с.

16. Лівощко Т.В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю промислового підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*, 2018. №8. С 88 – 93.

17. Немченко В.В. Редько О.Ю Аудит. (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту) : підручник. Київ : ЦУЛ, 2017. 540 с.

18. Давидов Г.М. Аудит: підручник: Київ : Основа, 2017. 496 с.

19. Беднарчук Г. Позика працівникові: видаємо правильно. *Науковий вісник*. 2018. № 9. С. 47-51.

20. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств : *Фінанси України* . 2016. № 4. С. 36-40.

21. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств : підручник. Київ : КНЕУ, 2016. 480 с.

22. Бондарчук Н.В. Напрями розрахунків з покупцями й замовниками : *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2017. Випуск 9. С. 67-72.

23. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: навч. посіб. Житомир : ЖІТІ, 2018. 480 с.

24. Коваленко А.М. Бухгалтерський облік в Україні. Від теорії до практики: у 2 т. Дніпропетровськ : ВКК «Баланс-Клуб», 2017. 440с.

25. Балищева Н. Облік операцій за претензіями. *Все про бухгалтерський облік*. 2017. №46. С 5-8.

26. Баліцька В.В. Борги підприємств України: проблеми не

розв'язуються. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. №6. С. 48-59.

27. Беднарчук Г. Резерв сумнівних боргів. *ДебетКредит*. 2018. №6. С. 22-28.

28. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. *Фінанси підприємств*. 2016. №1. С. 24-36.

29. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. №996-ХІУ. Дата оновлення: 10.08.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.08.2022).

30. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1. Дата оновлення: 10.08.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 15.08.2022).

31. Основні засоби : Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7. Дата оновлення: 29.07.2022 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 17.08.2022).

32. Запаси : Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9. Дата оновлення: 03.11.2020 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 17.07.2022).

33. Дебіторська заборгованість : Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10. Дата оновлення: 03.11.2020 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 25.07.2022).

34. Витрати : Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16. Дата оновлення: 03.11.2020 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 26.07.2022).

35. Бутинець Ф.Ф. Аудит : підручник : Житомир : Рута. 2016. 673 с.

36. Кавторєва Я. М. Бухгалтерський облік: збірник систематизованого законодавства. Київ : Фактор, 2017. 672 с.

37. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ЖІТІ. 2015. 672с.

38. Гладких Т.В. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ : Каравелла, 2017. 480 с.

39. Давидов Г.М. Аудит : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2018. 363 с.
40. Зубрицька І. П. Резерв сумнівних боргів: навч.посіб. : Харків : Фактор, 2016. 26 с.
41. Кобилянська О.І. Фінансовий облік : навч. посіб.: Львів : Каравелла, 2014. 443с.
42. Костюченко В. М. Облік дебіторської заборгованості : навч. посіб.: Київ : ЦУЛ, 2016. С 12-29.
43. Кушина О. Сумнівність і безнадійність по бухгалтерськи : навч. посіб. : Суми : СумДУ, 2016. 66 с.
44. Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік. : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2016. 524 с.
45. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік. : навч.посіб. : Харків : Фактор, 2015. С. 503-524.
46. Петрик О.М. Аудит дебіторської заборгованості : навч.посіб. : Харків : Фактор, 2016. С 11-19.
47. Ткаченко Н.М. Теоретико-методологічні проблеми формування бухгалтерського фінансового обліку: навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2016. 348 с.
48. Усач Б.Ф. Аудит : навч.посіб. : Київ : ЦУЛ, 2017. 31 с.
49. Зобов'язання : Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11. Дата оновлення: 03.11.2020 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення: 25.07.2022).
50. Дохід : Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15. Дата оновлення: 03.11.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 25.07.2022).
51. Федорович Р. В. Фінансовий аналіз : навч.посіб. : Харків : Фактор. 2016. 149 с.
52. Голов С.Ф., Костюченко В.М., Кравченко Ю.І. Фінансовий облік. : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ. 2015. 976 с.
53. Житна І.П. Сучасні технології удосконалення системи автоматизації обліку та управління виробництвом. : навч. посіб. : Харків :

Фактор, 2010. 128 с.

54. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2012. 368 с.

55. Жувто О.М. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. : Харків : Фактор, 2014. 335 с.

56. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2013. 349 с.

57. Івашкевич В.Б. Облік і аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2006. 541 с.

58. Кім Ю.Г. Бухгалтерський та податковий облік: первинні документи та порядок їх заповнення.: навч. посіб. : Харків : Фактор, 2014. 600 с.

59. Колб Р.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. : Харків : Фактор, 2015. 496 с.

60. Колпакова Г.М. Фінанси, грошовий обіг і кредит: : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2012. 538 с.

61. Кондраков. Н.П. Бухгалтерський облік: навч. посіб. : Харків : Фактор, 2017. 681 с.

62. Корінько М.Д. Внутрішньогосподарський контроль господарської діяльності підприємства. : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2017. 357 с.

63. Крейніна М.Н. Управління рухом дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2017. 7 с.

64. Кужельний М.В. Організація обліку : навч. посіб. : Житомир : ЖІТІ, 2019. 350 с.

65. Кузик Н.М. Особливості інвентаризації розрахунків з дебіторами : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2016. 17 с.

66. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. : Суми : СумДУ, 2018. 623 с.

67. Ловінська Л.Г. Державне регулювання бухгалтерського обліку в Україні: мета та сфера впливу : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2016. 66 с.

68. Лучко М.Р. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб.

: Харків : Фактор, 2015. 311с.

69. Береза С.Л. Побудова облікової політики відображення грошових активів та дебіторської заборгованості : навч. посіб. : Київ : ЦУЛ, 2013. 43 с.

70. Береза С.Л. Класифікація дебіторської заборгованості : навч. посіб. : Харків : Фактор, 2015. 54 с.

71. Береза С.Л. Класифікація дебіторської заборгованості для цілей бухгалтерського обліку : навч. посіб. : Харків : Фактор, 2014. 24 с.

72. Husain T. *An Analysis of Modeling Audit Quality Measurement Based on Decision Support Systems (DSS)*. Accounting : tutorial. Venezuela : 2019. 310 p.

73. Irfan M., Hassan M., Hassan N. *Project management maturity and organizational reputation: a case study of public sector organizations*. Accounting : tutorial. Venezuela : 2020. 8 p.

74. Knechel W. R. *Audit quality and regulation. International*. : journal of Auditing. Venezuela : 2016. 215 p.

75. Halim A., Dahlan A. *The auditor's sustainable reputation: effects of competence, independence, and audit quality*. Accounting : tutorial. Venezuela : 2017. 34 p.

76. Harris M. K., Williams L. T. *Audit quality indicators Perspectives from Four audit firms and small company audit committees*. Accounting : tutorial. Venezuela : 2020. 50p.